

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Laupäeval, 1. sept. 1973

Nr. 67 (3855)

15. aastakäik

Pangadraama lõppes õnnelikult – triumf politsei meetodeile

Triumfiks rootsi politsei meetoditele nimetatakse üldiselt õnnelikult lõppenud pangadraamat Norrmalmstorgil, Stockholmis. Pärast ligemale kuus ööpäeva kestnud pingelist tegevust Krediidpangas kapituleerus pangaröövel koos vanglast sinnatoimetatud "kolleegiga", Clark Olofssoniga. Pangaröövi sisselastud spetsiaalne pisargaas tegi nad täielikult võitlusvõimetuiks. Röövlil ei jäänud muud üle kui ulatada oma püstolkuulipilduja läbi lakke puuritud vaatusaugu. Seepeale avati võlvi uks ja röövlid koos nelja pantvangiga lasti välja.

Enne kui röövel toimetati kiirabi autos haiglasse, märkis ta, et tal oli kahju "plikadest", kes vilbisid pangavõlvis pantvangidena. Muidu oleks ta võibolla ette võtnud midagi drastilisemat.

Ja selleks oli ta ka täiesti võimeline, kuna ta juba pangaröövi esimesel päeval tulistas üht Krediidpanga sisenenud politseid, haavates teda taskesti käest.

Veel viimase piiramispäeva hommikul tulistas ta läbi ühe lakkepuuritava vaatusaugu veel üht politseid, kes sai haavata vasakust käest, misjärel kuul tungis politseile näkku, vigastades lõualuid. Oli vaid täielik juhus, et kuul ei tunginud politsei ajju.

Gaasi tahtis politsei kasutada juba varem, kuid oli sunnitud loobuma, kuna röövlid olid siidunud pantvangid poomissilmustega pangaseifide külge. Näiteks uimastava gaasi sisse-laskimisega oleksid ohvrid kokku langenud ja iseennast käigistanud.

Alguses valitse pangaröövel kogu Krediidpanka ja ähvardas püstolkuulipildujaga surnuks tulistada igat läheduseilmujat. Seejärel esitas ta nõudmise, et Norrköpingi vanglas kinnipeetav kurikuulus vang Clark

Olofsson otsekohe vabastatakse ja saadetaks Stockholm.

Valitsus, eesotsas kohtuminister Geijeriga ja peaminister Palmega, otsustas nõudmisele vastu tulla. Ohtu neljale pantvangile peeti liiga suureks. Olofsson toimetati kiiremas korras Norrmalmstorgile. Seejärel täideti röövlil teine nõudmine, nimelt anti üle kokku kolme miljoni väärtuses raha. Politseist miljonit rootsi rahas, ülejäänud välisvaluutas.

Panga ette viidi ka üks kiire sportauto, mida röövlid nõudsid põgeneimiseks. Pangaröövlit täpsuspüssidega tulistada oli võimatu, kuna ta kogu aeg hoidis üht pantvangidest vastu oma keha, ähvardades teda kuulipildujaga.

Valitsus aga tegi politseile korralduse, röövleid mitte pangast välja lasta, samuti mitte neid relvastada püstolitega, nagu nad nõudsid. Niisiis jätkus draama Krediidpanga Järg lk. 2

Demonstrandid Chicagos

Chicagos tähistati Ikestatute Nädalat tähelepanu äratanud meeleavaldusega, kus esinesid ka eestlased. Rongkäigus liikus m.h. lahtisel lafetil "kalmistu", mille ristid tähistasid ikestatud rahvaid.

Solshenitsõn: KGB ähvardab mõrvata mind ja mu peret

Nobeli laureaat Alexander Solshenitsõn nendib ühes Moskvas antud intervjuus, et teda on korduvalt ähvardatud surmaga. Tema ise ja ta perekond on vastu võtnud mitu hoiatust. "Kui peaks saabuma teade, et ma olen surnud või salapäraselt asjaoludel kadunud, siis peab maailm teadma, et mind on surmatud otseselt KGB poolt või KGB nõusolekul", ütles Solshenitsõn.

Kirjanik aga lisas juurde, et kui selline asi peaks juhtuma, avaldatakse ikkagi peaosas tema tööst.

Edasi märkis Nobeli laureaat, et ta hoolimata võimude hoiatustest kavatseb avaldada oma kirjanduslikke teoseid läänes. Pärast seda kui N. Liit on alla kirjutanud rahvusvahelisele copyright-konventsioonile, on kirjanikul kavas anda oma teoseid "samizdatile" pörandaaluseks levitamiseks.

Peale selle kavatseb kirjanik astuda üle võimude keelust ja asuda talveks elama Moskvasse. Seniajani pole talle elamisuba pealinnat antud.

Solshenitsõn toonitas, et ta astub muuhulgas välja maailmakuulsale aatomifüüsiku Andrei Sahharovi kaitseks. Tema jälitamine võimude poolt ja surve teiste opositsionääride vastu näitavad, et "me oleme saavutanud absoluutse põhja".

Ma olen vastu võtnud kirju, mis on rohkem ähvardused kui nõudmised, sõnas kirjanik. Ähvarduste kohaselt kavatsetakse teda lõpp ni minule kui ka mu perekonnale. Tänavu suvel on selliseid kirju vahendanud post.

Kui vaadata kõrvale psühholoogilistest eksimustest, siis on kirjanik "autoriid" oma rohkete vigade tõestanud, et neid on väljastanud agendid.

Võtame näiteks selle tohtu kiiruse, millega bandiitide kirjad saabuvad kohale, kõigest 24 tundi. Nii kiiresti saadetakse ainult kõige kõrgemate valitsusorganite kirju.

Teine viga on see, et KGB ametnikel nähtavasti on olnud nii kiire, et ümbrikud on kleepinud.

Järg lk. 11

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-1

Arbetaren küsib: Kas Rootsi ei saa isegi protestida?

Sündikalistlik "Arbetaren" käsitleb oma juhtkirjas rootsi kodaniku Marion Koperski vangistamist Poolas külskaigul oma endisele kodumaale. Teatavasti seati ta sõjakohtu ette deserteerumise eest 25 aasta eest. Arbetaren leiab, et Rootsi on liiks passiivne sellistel juhtudel – ei võeta vaevaks protesteerida.

Leht kirjutab:

Oleme Arbetareni veergudel sageli kritiseerinud Rootsi valitsuse passiivsust selle kaheksa riiklonduse küsimuse ees, millise idariigid on peale sundinud nendele, kes on põgenenud läände. Koperski juhtum näitab, et kriitika on olnud rohkem kui põhjendatud. Asi puudutab üksikute inimeste elu ja vabadust.

Rootsi ei saa midagi ära teha, ütles Jonas Höjer Välisministreeriumi pressiteenistusest. See on omapärane deklaratsioon. Kas välisminister Krister Wickman on samal arvamisel?

Kas ei tähenda siis üldse midagi, et keegi on rootsi kodanik, kas Rootsi ei saa isegi protestida, kui mõni teine maa ei tunnusta tema kodakondsuse seadusi? Järeleandlikkus ei saa enam suurem olla.

Nüüd teate seda – kõik põgenikud Eestist, Lätist, Leedust, Poolast, Ungarist ja teistest kommunistlikest maadest: vormilisele olete rootsi kodanikud, kuid Rootsi valitsus apaklikult villistab teie peale. Aupakkumi-

sega idas suunas. Moskva ja Varssavi peavad teid silmas rootsi valitsuse täiel teadmisel.

"Enne kui ma jään leseks"

Telsipäeval marssis N. Liidu uue saatkonnahoone ees Mariebergis tänaval edasi-tagasi noor leinarlietes daam, kes kandis plakati: "Laske välja Leons Bruveris Sovjeti-Läti enne kui tema abikaasa muutub leseks".

Daam, rahvuselt sakslanna, abielus paar kuud tagasi Riias Leons Bruverisega, kellele aga ei antud luba naisega koos Lääne-Saksamaale sõtta.

Kuna N. Liidu Stockholmisaatkont oli erilise politseilise valve all Tšehhi invasiooni viienda aastapäeva tõttu, leidis patrulliv politseinik, et "ei ole hea, kui daam näitab ennast selles riituses" läbi raudväravate. Venelasi ei tohtinud ärritada just sellel tähtpäeval...

EPL

Laupäeval, 1. sept. 1973

RÖÖVEL

Kunagi, kui eestlased Rootsi jõudsid, väntas Ingmar Bergman eesti näitlejate kaasabil filmi "Midagi sellist ei juhtu meil", mis kujutas idaaagentide mängu Stockholmis põnevusintrigi vormis. Mõõdunud veerandsajandi jooksul on aga palju sellest, mida tookord "meil ei juhtunud", muutunud ka Rootsis tõelisuseks. Vägivald on tulnud lähemale, saanud omaseks kui ühiskondlik nähtus. Panga- ja postiröövid on kujunenud päevarutiiniks ja olid nii üldela "heaoluliseid" nii kaua kui röövleid tõsisemalt ei takistatud.

Asi muutus radikaalselt Stockholmis Norrmalmstorgel, kus akki politseialam kiresti funktsioneeris ja tekitas dramaatilise olukorra, mida Rootsi varem ei tunnustanud. Krediitpanga seifi koos nelja pantvangiga taganenud röövel sundis kogu kvartali kahtestama oma majanduselu, rääkimata suurpanga enda tegevusest, suurte politseiresursside kogumisele, valitsuse vahetpidamatu alarniseldundile, massmediumide erutusele ja kogu Rootsi ning ülejäänud maailma pinevale ootusele. Vägivald suures formaadis muutus Rootsi kuningriigis akki tõelisuseks.

Röövel, kes olukorra tekitas, oli ilmselt hoolega läbi mõtelnud ka võimaluse, mis teha, kui kavatsesid "rutiinirahatoomine" pangast ei lähe ettenähtud rahulikke radu – tal oli kaasas peale püstolkuuliliduga ka dünamiit, kols ja transistorraadio aparaat. Mees pidas, kuidas jugsolaavlaste lennukikaaperdamise puhul kohtumistervanglast nende kaaslaste vabaks laskis, asus ka tema sundolukorda sattudes otsekohe välja pressima, nõudes oma roimakollegi Clark Olofssoni vanglast välja toomist temale "nõukikuks", kolm miljonit krooni raha ja takistamatut pangast lahkumist koos pantvangidega.

Rootsis, kus sellised asju varem ei ole juhtunud, puudub rutiin ja kogemus ametivõimude poolel. Kartuses pantvangide pärast otsustati va-

litsuse poolt roimar Olofsson, segatud politseimõrva ja rohkesse vägivaldas seoses põgenemistega, lasta vabaks ning politsei viis ta kokku röövliga pangas. Tulemuseks oli ilmselt, et ametivõimude vastu plaanitsesid nüüd kaks pead, kaks vägivallakodusolevat pead.

Tekkis paroodiline situatsioon, kus kumbki pool midagi ära teha ei saa. Röövel istub sõbra ja pantvangidega ning dikteerib, mida ta vajab ametivõimudele, annab intervjuusid ajalehtedele ja raadiotele ja mängib kangelast, ilma et tal oleks oma olukorras pääsu, kuna ametivõimude seadid tingimuseks, et vaba käik antakse alles pantvangide vabastamisele. Röövel on teadlik, et sellisel juhul edu-maast ei jätku pääsemiseks politsei käest ja ka sellest, et kõik maad annavad sedaliiki roimariid välja. Ta eelistab sellepärast "valitseda" omal viisil Rootsi Krediitpanga seifist.

Nende ridade kirjutamisel on status quo kestnud üle nädala. Küsimuseks seisab, kui kaua situatsioon kestab? Nii kaua kui röövel varustatakse väljaspoolt kõige vajaliku-ga, ei ole takistusi selle pikendamiseks üsnagi tühjasti. Röövel naudib selle goodwilli välja, mida osutatakse pantvangidele. Kui need saavad süda, saab ka tema ja ta kaaslane. Ammunitsiooni ja dünamiiti neil jätkub lähemiste ärahoidmiseks politsei poolt. Nende käes on avalikkuse huvi juhtimine, kes peagu täiesti on unustanud kaimasoleva valimiskampaania. Ja neil on olnud, vähemalt senini, radioreportereid lahke vahendusega jälgi-da kõike, mida politsei ütleb või kavatses oma transistor-raadio kaudu ning kohe nuputada vastusamme.

Olukord, mis on otse hämmastav, sama hämmastav, kui on olnud võimaluse andmine seifis kinni olejatele telefoni-intervjuudeks, kus nii Clark Olofsson kui ka üks naispangamietnik-pantvang on süüdistanud valitsust ja politsei kui "rahuliku lahenduse" takistajaid. Tütarlaps koguni kinnitas usaldust röövile ja umbusaldust politsei vastu, keda ta kartvat rohkem kui vägivallamehi (kes päev hiljem talle kõle kaela panid, et ära hoida politsei gaasi tarvitamise plaani).

Kõige dramaatika juures jääb siiski mulje, et ka ametivõimude hoiak on olnud ülepingutatud. Peaminister kõneleb rahvale ja kinnitab, et valitsusel on täis usaldus poliitise sammude vastu. Samal ajal aga istuvad nii kohtu- kui peaminister peaaegu pidevalt oma kabinetides, ilmselt et teatud rolli mängida asjade otsustamisel, kuigi ka poliitiseimeister rõhutab, et ainult tema otsustab. Kui see nii on, peaks vähemalt valitsemistegevus minema oma normaalselt rada. Kui kaua saab üksainsi röövel halvata tervet ühiskonda? Need probleemid on nüüd kerkinud. Ja karta on, et tegemist ei ole viimase sellelaadilise vägivallateoga.

Nõrgestatud Ühendriigid Watergate'i tulemuseks

President Nixonil äsjane kõne Watergate'i afääri selgitamiseks võeti Ameerika Ühendriikides vastu kaheksaste kommentaaridega: ühel pool avaldati rahuldust presidenti ettepaneku üle, et kogu lugu tuleb jätta kohtute arutada ning Ühendriigid peavad asuma pakiliste sise- ja välispoliitiliste probleemide lahendamise juurde, kuna teistest küljest asutati presidenti sõnavõtu teravalt kritiseerima ja kurdeti, et Nixon ei ositanud oma poolettunnilises kõnes midagi uut, mis oleks heitnud valgusekliri Watergate'i teigtagustesse.

Kriitilistest märkustest presidentile võib oletada, et Nixonil vastased ei lase skandaali peale sammalt kasvada vaid lelavald pidevalt uusi võtteid selle päevakorral hoidmiseks ja rahva meeleolu ülesplitsutamiseks.

Seda tehakse vaatamata sellele, et senati Watergate'i afääri uurimise komisjoni esimehele senaator Sam J. Erwinile hakkab iga päev saabuma üha suuremal arvul kirju, milles kritiseeritakse tema ja ta komisjoni tegevust.

Watergate'i afääris on kahtlemata selgumata ja tumedaid punkte, kuid sel puhul tekib küsimus, kas iga tõetruu taga otsimise pärast on põhjust kogu USA senist süsteemi pea peale pöörata ja USA prestilži alla kiskuda. Sündmused näitavad, et Nixonil vastased ei lepi mitte ainult presidenti kritiseerimisega ja atkeerimisega vaid nüüd on kriitikaalim juhitud ka asepresident Spiro Agnew'ile, keda süüdistatakse ebaseaduslikkude toetussummade vastuvõtmises sel ajal kui tal oli Marylandi osariigi kuberner.

Selline kahekordne rünnak on esmakordne USA ajaloos, millel ei ole mitte ainult suured sisevaid ka välispoliitilised tagajärjed.

Ameerika siseelus on juba märgata Watergate'i töö ostmise kurbi tagajärge. Nii on esma-

kordselt avalikkuse ette toodud kõik presidenti ja tema perekonna kaitsesse rakendatud julgeolekuvahendid ja nende tehtud kulutused ning Nixonil vastased püüavad näidata, et need kulutused on tehtud presidenti poolt isikliku kasusaamise huvi-ga.

Pajud vaharikased on lasknud endid mõjutada üldiselt kampaniast ja keelduvad kaasa töötamast Nixonil administratsioonis.

Presidentile suunatud rünnakute tulemusena ei suuda Valge Maja küllastat tähelepanu pöörata pakilistele sisepoliitilistele probleemidele, mille tulemusena õhus kummivatav majanduslikku tagasilööki ja üha süveneva inflatsiooni ohud.

Valitsuse majandusekseperidid on veendunud, et majanduselu kontrolli alt ärallibimise tulemusena on toiduainete hinnad USA-s tõusnud 1973. aasta jooksul 20 protsenti.

Sama masendav on olukord välisriikidel. Watergate'i afääri ja presidentile suunatud lakkamatute ajakirjanduse ja teiste massimeediade rünnakute tulemusena on Nixon suunitud tegema Kongressile järeleandmist ja lö-

petama õhurünnakud Kambodžas, mille tulemusena kogu valitsuse poliitika Kagu-Aasias sai suure tagasilöögi osaliseks.

Kongressi otsuse tulemusena ei tee kommunistidele kõigi eelduste kohaselt mingisuguseid raskusi Kambodžas vallutamise ning sellele võib järgneda kogu Vietnam okupeerimine. Nixon ja dr. Kissingeri plaanid kommunistidele surve avaldamiseks ja nendelt kompromisside välja kauplemiseks on seega tasalülitatud ja Põhja-vietnamile uteks vallutusteks tee avatud.

Ja kui Nixon oli suunitud Kambodžas küsimuses Kongressile järele andma – kas ei teki siis lähemas tulevikus üles ka see võimalus, et Nixon on suunitud Kongressi survel USA vabad Euroopaat koju tooma?

Kas USA ei seisa praegu sellise ohu ees, et president Nixonil mahalaadimise hävitatakse kogu Valge Maja ja presidentidool oma pikka aastate jooksul kujunenud traditsioonidega ja võimupiiridega, lühidalt kogu see süsteem, millele on baseerunud USA poliitiline elu ja võimuse paarisaja aasta koosul? (VE/KAI).

Pangadraama...

Algus lk. 1

lokaalides. Norrmalmstorg oli täielikult liiklusele suletud, väljakul tohtisid viibida vaid politseid ja parajas kauges pressis, raadio ja TV reporterid.

Television teki muuseas fantastilise töö, tuues otsesaadetes kogu draama vaatajate ette igas kodus. Raadiotele aga pandi viimastel päevadel peale "tsensuur", kuna seigus, et röövliel oli transistorvastuvõija, mille kaudu nad alguses viisid jälgi politsei plaane.

Järgnevatel päevadel esinesid "läbiraakimised" pangaröövli ja politsei vahel. Röövel nõudis vaba väljapääsu, politsei aga tegi (nagu hiljem seigus) selgeks oma seisukohad. Nüüti kapituleerumist ja pantvangide vabastamist.

Ja siis ühel ööl saabus moment, kus röövliid koos pantvangidega magasid pangavõlvis. Muldugi üks neist mangas teine oli terasuse läheduses valvel. Ühel politseistest õnnus roomata märkamatu läbi pangalaakali ja võlvi välimist terasust sulgeda ja lukustada. Seepeale olid röövliid pangavõlvis lõksus.

Hakati võlvi kohal asuvalist lokaalidest puurima vaatu-sauke läbi läe, mis iseenest oli raske ettevõte, kuna lagi oli vähemalt 70 sm paksune. Röövliite ja pantvangide seisukord oli pikapeale mõistagi raske, kuna neil täielikult puudusid sanitaarvahendid, näiteks toaleti nöl.

Alles siis, kui lakke oli puurit esimehe auk, saadi saata alla toitu, vett ja plastpangesiid. Pangavõlvi suletult viibisid röövliid ja pantvangid kokku neli päeva.

Politsei märgib, et enesest mõista oleks olnud lihtsam asi maailmas anda asjale ameerikalik ja kiire lahendus, s.t. teostada pangale relvastatud äkkrünnak ja röövliid kahjutuks teha. Kuid tuli kogu aeg arvesse

võtta asjaolu, et röövliite käes olid pantvangid, kes sel juhul ilma mingi kahtlusest oleksid surma saanud.

Ja siinse politsei osmaseks eesmärgiks on käitüd humanitaarsele, ka selliste isikute suhtes, kes on ühiskonnaga vastolus. Tegemist on liimeldes kaitsmisega. Peale selle arvestati, et aeg ise tõttab politsei kasuks. Ja psühholoogiliselt tekkis huvitav fenomen pantvangidega, kes röövliite kätes olles suhtusid peaaegu vauenult politseisse ja pooldavalt röövliiteesse.

Psühholoogid märgivad, et see on arusaadav, kuna röövliid momentid andsid neile julgeolekutunde, kuna politsei eventuaalne tulistamine jne. tähendas surmaohtu. Peale selle tekkis ajajooksul ka teatud "sõprusuhte" pantvangide ja röövliite vahel. Misi lõpuks tähendas seda, et röövliil oli "pil-kadest" kahju ja ta gaasi võlvisissetungides ei tulistanud. Kuigi tal oli võimalus seda teha, kuna gaas ei mõjunud enne kui oli mõõdunud kaks ja pool minutit.

Politsei märgib, et Norrmalmstorgi juhtum oli õieti esmakordne toaline juhus kogu maailma kriminaalstatistikas, mistõttu polnud võimalik rüügit eeskujuga saada mujalt. Ainus toaline juhtum leidis mõni aeg tagasi Lääne-Saksas, kus pangaröövel võttis ühe pantvangi. Politsei laskis röövli koos pantvangiga pangast välja, kuid tulistas teda täpsuspüssist. Kuul tabas, kuid enne surma jõudis röövel pantvangi maha lasta. Nii et rootsi politsei oli suunitud välja töötama omaenda meetodid.

Asi äratas tohutut tähelepanu ka välisriikides ja Norrmalmstorgi sündmusi anti televisioonis, raadios ja pressis edasi üle kogu Euroopa, kaasaarvatud USA ja Kanada. (JA)

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhani Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetusk. ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Asu
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispstgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete pstgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta kr. 158,-
Termin (4 kuud) kr. 57,-
Kuu kr. 16,-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Epiloog

Draama Stockholmis Krediitpanga hoones lõppes teisipäeva hilisõhtul õnnelikult. Ühtki tilka verd ei valatud ja röövel kapituleerus politsei otsustavate sammude ees, mis ohustasid eeskätt teda enast, kui ta oleks oma vägivallahävardusi teostada püüdnud. Ta kapituleerus pisaratega.

Ja nii oli see hea, sest peale jäi ühiskond ja seaduslikkus. Nagu peaminister öieti ütles draama epiloogina, oleks röövli pealejäämine toonud kaasa kardetavaid ja ettenähtamatuid perspektiive, kuna see oleks jalgustanud teisi järeletegemisele.

Ometi kord oli politsei populaarne kogu avalikkusele. Ja seda põhjendatult. Asi lahendati kannatlikult, ent siiski efektiivselt. Mees pangaseifis püstolkuuliliduga ja pantvangidega redutseerus finaal-is igast kangelaslikkusest kaugelseltsivaks haledaks figuuriks, kelle bluff oli kokku varisenud. Bluff, mis siiski oli hoiatuseks Rootsile ja maksis tohutut õpperaha majanduslikult.

Vaidlus on käinud, kuivõrra on vaja riigis "seaduslikkust ja korda", kas on vaja rohkem politseinikke jne. Korraküsimused on sageli kõrvale heidetud kui "ebademookraatlikud". Sellegipoolest näitab kasvav vägivald, et korra-võim ka demokraatias on hädavajalik. Kui ei ole aga viidakas arengus kõige rohkem süüdi kasvavate nõrgenemine nii kodus kui koolis ja samal ajal vaadete äärmuslik humaniseerumine kuritegude ja karistuste suhtes?

KLA

Malekuulsus jutustab Tshehhi invasioonist ja rahva vastupanust

Peaegu täpselt viis aastat tagasi, 21. augustil 1968, tungisid 600 000 vene sõdurit ja 7 000 tanki üle Tšehhi piiri. Ülekohtust invasiooni mälestati üle terve vaba maailma. Stockholmis korraldati mälestusaktus ABF-hoones, kuhu peakõnelejakas oli kutsutud tuntud rahvusvaheline tšehhi malesuurmeister Ludvec Pachman. Enne invasiooni töötas ta massmeediumide kordineerijana, pärast seda oli ta aktiivne vastupanuliikumises.

Ta on korraldanud demonstratsioone, kirjatanud arvukaid artikleid vene võimude vastu ja ta on mobiliseerinud Praha rahva vastupanu vägivald vastu. 1969 vangistati Pachman. Ta viibis poolteist aastat vanglas. Tal keelustati vabandades maletamine ja töötusimist raskendati.

Varsti pärast vanglast lahkumist kaevati teda poliitilistel põhjustel kohtusse. Pärast tormikat protsessi mõisteti Pachman kaheks aastaks vanglasse. Terviselikelt põhjustel ja rahvusvahelise opiniooni survele teda aga vabastati ja võimaldati lahkumine Lääne-Saksamaale. Temalt aga võeti ära tšehhi kodakondsus.

Stockholmis paljastas Pachman kuidas invasioon Tšehhis Moskva poolt otsustati. Vastaval hääletamisel ei olnud vene poliitbüroo liikmed üksmeelsed. Kossogin, Šelješin ja Mazurov olid invasiooni vastu. Brežnev, Podgornõi, Šelšest ja veel kaks liiget aga olid pooll. Kolm poliitbüroo liiget loobusid hääletamisest.

Ludvec Pachman: Kaks Itaalia kompartei liiget viibisid 1969 Moskvas külas. Kossogin informeeris neid hääletajate juurde. Nähtavasti tahtis ta end õigustada, kuna ta oli ju ise invasioonile vastu hääletanud. Nimetatud informatsioon

saabus meile just nende kahe itaalia kommunisti käest.

Pachman jutustas kuidas liberaliseerimine algas ja arenes 1968. Jaanuaris valiti Alexander Dubček kompartei juhiks. Endise juhi Novotny kaastöölised kõrvaldati peagi juhtivatele kohtadele. Ulatuslikke puhastusi sooritati ka salapolitiseis ja paljud poliitvangid vabastati.

President Ludvik Svoboda jälgis arengut ilmse rahuloluga. Ajakirjanduses, raadios ja TV-s hakati valjult kritiseerima vene riigikorda. Juhtivaid kommuniste, keda varem keegi ei julenud arvutada, võeti nüüd rahva ees vastutusele. Rahva hulgas valitses õnnelik entusiasm. Loodi rohkem ja tihedamaid kontakte läänega, eeskätt kaubanduse alal.

Ludvec Pachman: Suvel hoiatati Tšehhi valitsust liialenemise eest. Kuid keegi ei uskunud, et need vene ja V-pakti sõjaväed, millesid koondati Tšehhi piiri lähedusse, katvatseli meile kallale saata.

Varssavi-pakti riikidel võeti vastu teravasisuline noot, milles Tšehhi hoiatati sotsialismi killustamise eest. President Svoboda vastas 27. juulil, et ka vas on vaid säilitada rahvuslik iseseisvus. Misjärele järgneski ootamatu invasioon 21. augustil.

Okupatsioon õigustamiseks väitis Moskva, et tšehhi valitsus oli abi palunud, kuid venelased ei suutnud hiljem neid isikuid nimetada, kes seda abi niitungivalt olid soovinud.

Pärast okupatsiooni läbiviimist kutsuti Dubček ja teised valitsuse liikmed Moskvasse, kus nad pidid oma rahva nimel N. Liidu ultimatumile alla kirjutama. See koosnes 15 punktist, mis pidid äga tagasi keerama n. n. normaliseerimise korras. Esmakordselt ajaloo sunniti üht rahvast ka kirjalikult töötama sõprust ja armastust N. Liidu supervõimu vastu.

Normaliseerimise alguses korraldati veel kõljal vastupanuliikumist, kuid vägivald oli liiga suuri. Varsti katsed vaibusid. Pärast okupatsiooni on Tšehhis vangistatud poliitilistel põhjustel 3 900 inimest. On tehtud põhjalikke väljapuhastusi riigiparatuuris.

1970 vallandati 40 000 inimest töökohtadelt, kuna neid ei peetud "õigeks liikteks". Kvalifitseeritud tööjõud ülikoolidest, valitsusest ja majandusest pidi end elatama juhutöödest. Nad töötasid tänavapühkijadena, kallakütjatena, tehasetöölisena. Tuntud vene poet Aragon nimetas normaliseerimise ajastut "vaimseks Biafraks".

Ludvec Pachman arvab, et vabaduse ja iseseisvuse ideaalid, mis õitsesid 1968 kavaldel, säilivad puutumatuna rahva

südames. Noored kogesid, et on võimalik elada ka teiste põhimõtete järgi. Tulevikus nõuavad noored kindlasti teist elustiili — ja kindlasti saabub aeg, kus nad oma nõuded ka läbi viivad.

Pachman: Mind vangistati sellepärast, et ma kord avalikult väljendasin end järgmiselt:

— Ma olen veendunud, et minu kodumaa lähemas tulevikus saab olema vaba, õnnelik ja jõukas. Täna tahaksin seda väljendust täiendada: Ma olen veendunud, et juba sel aastakümnel ka teised Ida-Euroopa riigid saavad vabaks, õnnelikuks ja jõukaks.

Euroopa vabadus on jagamatu, sõnas Pachman. Me peame võitlema ühendatud ja vaba Euroopa eest, kaasa arvatud Ida-Euroopa. Kuigi idas hetkel ei esine relvastatud vastupanu, ei esine sääl ka mingit rahu.

Lääneriigid toetavad igati vabadusliikumist näiteks Aasias ja Aafrikas, kuid ei tunnusta vabadusvõitlust idariikides. Raudseeridetagune vastupanuliikumine ei kasuta terrorit vaid ainult rahulikke meetodeid. Just selleltõttu oleksid need liikumised enam õigustatud abi saama läänemaailmalt kui vastavad sõjaked liikumised teisel.

Ludvec Pachman elab praegu Solingenis Lääne-Saksamaal. Maletamine on teatud määral jäänud tahaplaanile. Saksamaalt juhib Pachman tšehhi eksil-vastupanuliikumist Praha valitsuse vastu.

EPL sai temaga Stockholmis lühikesse jutuaajamist. Küsimusele, kuidvõrd ulatuslik tema töö vastupanuliikumises on, näitas ta oma taskukalendrit. Iga rida oli täis kirjutatud, peaaegu iga päev reserveeritud mõnele ettekandele või referaadile — mitte ainult Euroopas, vaid ka ülemaailmas.

Kavas on edasi arvukaid intervjuusid ja TV-esinemisi. Kuigi Pachmani ajapuudus on suur, on ta siiski jõudnud kavandada ka kaht raamatut. Üks neist on tegelikult juba ilmunud ja see käsitleb Praha sündmusi 1968 ja Pachmani enda arreteerimist. Raamat on tõlgitud mitmetesse keeltesse, võibolla avaldatakse see ka rootsi keeles.

Teine ja veel ilmunuta raamat käsitleb malet. Ludvec Pachman soovib ka tihedamat koostöö teiste Ida-Euroopa rahvaste eksilorganisatsioonidega. Ta arvab, et mida laiemal rindel saab luua opiniooni poliitilise, rahvusliku ja usulise rühmuse vastu N. Liidus, seda optimistlikumad on väljapaadud tulevaseks vabaks ja ühendatud Euroopaks.

TARMO SEPP

Malesuurmeister Ludvec Pachman kõnelemas Stockholmis. (Foto T. Sepp)

Hiina hoiatab USA-N. Liidu koostöö eest

WASHINGTON — Hiina peaminister Chou En-Lai esnes Pekingis äsja toimunud banketil plüka kõnega, milles ta avalütsis praegust poliitilist olukorda, toonitades, et Ühendriikide ja N. Liidu koostöö ei ole kestva iseloomuga. Peaminister märkis, et Washington ja Moskva koostööd tuleb vaadelda kui ajutist kompromissi, kusjuures mõlemad pooled on samas voodis kuid erinevate unistustega. Chou En-Lai kritiseeris eriti teravalt venelaste osavõitu Afganistani riigipöördeist ning atakeeris Indiat Pakistani lõhestamise ja Bangladeshhi riigi asutamise pärast.

Hiina juhtiva riigimehe analüüsi kohaselt on nii N. Liit kui ka USA praegu raskete sise- ja välispoliitiliste kriiside kütüsis. Banketist osavõtnud külaliste arvates vihjas peaminister USA sisepoliitilistest kriisist rääkides Watergate afäärile ning dollari kriisile.

Brežnevü suuremateks probleemideks Chou En-Lai hinnangul on tema majanduslikud raskused ja lahkeliid kommunistlikude satelliitriikidega.

Ümber samal ajal kui Chou En-Lai tõi Pekingis kuulajaskonna ette oma pessimistliku analüüsi, pidas N. Liidu president Podgornõi Moskvas kõne, mis oli läbi võrsitatud suurest optimisimist ja lootusest kestvale maailmarahule.

Podgornõi mainis, et "meie planeet on praegu lähemal kestvale rahule kui kunagi varem, kuna positiivsete muudatuste tuuled puhuvad poliitiliselt täiavast minema tumemad külma sõja pilved."

Podgornõi sõnade kinnituseks kirjutas Moskvas tegutseva USA Instituudi direktor Georgi Arbatov äsja ühes nõukogude poliitilise väljaandese artikli, milles ta nõentis, et "ajalooliselt paramatut võitlus kommunisti ja kapitalismi vahel on kandunud uuele rajale, kus ei ole enam sõjakuhtu."

Nagu nendest sõnavõtudeist nähtub, on kahe kommunistliku

suurriigi juhid erinevatel arvamistel maailma praeguse poliitilise olukorra kohta, mis on tingitud peamiselt nende omavahelistest lahkeliidest ja rivaliteedist.

Lääneriikide eksperdid mainivad, et kuigi venelased ja hiinlased teevad praegu suuremaid pingutusi ühise koostöö leidmiseks, mille raamides kirjutatakse lähemal ajal alla Hiina-N. Liidu kaubanduslik kokkulepele, ei too see kaasa ühise keele leidmist ideoloogilisel alal.

Majanduslikudest huvideist lähtudes sõlmitakse kaubanduslikke tehinguid, kuid kaks kommunistliku riivaal on ideoloogiliselt üksteisest niivõrd kaugel, et parteide vahel ei ole lootust mingisuguseid kokkuleppeid. (VE).

Soovitav vastata ankeedile

Esinduse juhatus arutas oma koosolekul "Invandrarutredning" poolt vähemusorganisatsioonide välja saadetud ankeeti. Esinduse juhatus arvates on tähtis, et eesti organisatsioonid võimalikult suures ulatuses vastavad mainitud ankeedile.

"Invandrarutredning" töötab praegu küsimusega kas ja kuidas toetada vähemusorganisatsioone ning mainitud ankeet on vajalik pildi saamiseks olemasolevatest organisatsioonidest ning nende vajadustest, selles ühendes on tähtis, et organiseeritud eestlaskonna tegevus leiab tõhusa käsitluse. Esinduse juhatus arvates ei sisalda ankeet küsimusi, milledele vastamine võiks kahjustada eesti organisatsiooni, e samuti on juhatus hinnangu järele ametivõimude poolt antud seletused materjalide kasutamise kohta rahuldavad.

Ameerikast

Senati demokraatide partei enamusrihma juht Mike Mansfield esnes ettepanekuga, et USA toob Euroopast ja teistest maadest äga 50 protsenti oma sõjaväedest, olenemata sellest, kas N. Vene oma vägesid seal vähendab või ei.

USA kasutas UN-is oma võetõgust viiendat korda UN-i ajaloos, keelustades resolutsiooni, mis UN-i julgeolekunõukogus vastu võeti nõudmisega, et Iisrael tõmbaks oma väed välja kõigist Araabia maadest, mis praegu Iisraeli okupatsiooni all.

Riikliku rahvastikubüroo andmetel oli USA elanikkonna koguarv käesoleva aasta esimese poole lõuks tõusnud 210.284.000 isikule, seega 16,6 miljoni isikut rohkem kui all aasta tagasi samal ajal, mis teeb juurdekasvaks 0,8% aastas.

Sundusliku sõjaväeteenistuse asutis teatas, et kuigi meeste sissekutsumine lõppes juunikuuga ja sõjavõud koossevad vabatahtlikust, peava peavad noormehest 18-aastasest saamisest endid endiselt kohalikes sõjaväekomisjonides registreerima, tervisekontrolli läbi tegema ja arvelevõtmise kaarti kaasas kandma kuni 28. a. saamiseni.

Pidades tarbekaubade hinnatõusu paratamatuks, nõuab riiklik elumaksuse nõukogu, et suured hulgimõõdi kompaniid ei tõsta hindu mitte korraga, vaid jagatavd vajaliku hinnatõusu 2 kuni 6 kuu peale.

Muinasjututund Stockholm Eesti Lasteaia. Loeb ette lasteaia juhataja Erna Klemmer. (Foto Tarmo Sepp).

Stockholmi E. Lasteaed on algkooli taimelava

Pärast liisat ja päikesekiüllast suvevaheaega on mudilased taas kogunenud Stockholm Eesti Lasteaeda. Nimekirjas on hetkel 36 last, kuid on võimalik vastu võtta veelgi suuremat arvu. Lasteaed on tegutsenud juba neli aastat ja teist semestrit käib tegevus uutes ja väga ajakohastes ruumides Eesti Majas.

Lasteaia juhataja on Erna Klemmer, kuujuures tema abilistena tegutsevad kasvatajad Tiit Anderson ja Silvi Somp. Lasteaed töötab viis tundi päevas, olles rootsi mõistete järgi n.n. pool-päevakodu.

Laupäeviti tegutseb samades lokaalides eesti mänguring. Hiljuti andis suur soome ajaleht Uusi Suomi lasteaiale õigustatud tähelepanu oma veergudel.

Lasteaia tegevus on aratanud suurt tähelepanu ka meie ühiskonnas. Sinna paigutatakse üha rohkem mudilasi. Kuna ametlikult on tegemist pool-päevakoduga, antakse sellele sotsiaalmestri riiklikku toetust jooksvate kulude katteks.

Stockholmi Eesti Lasteaed on vormiliselt ideeline ühing ega kuulu seega rootsi lasteaedade koosseisu. Sellega kaasuvad ka mitmed eelised, näiteks on lasteaial vabamal käel kavandada oma tegevust vastavalt lastevanemate soovidele.

Lasteaed võtab vastu lapsi alates kolmandast eluaastast. Tegevuse eesmärgiks on mängu ja laulu abil õpetada lastele eesti keelt ja tutvustada nendele meie kultuuri.

Tegevus toimub niisil eranditult eesti keeles. Päeva jookslu pakutakse lastele väga variatsioonirikast tegevust, suurel määral tänu uutele ruumidele, mis lubavad kooliõppimisele kõiki võimalikke tegevusalasid.

Lapsed lüüavad, mängivad ringmänge, kuulavad ettelugemisi, joonistavad, maalivad või voolivad savist igasugused toremaid esemeid. Kõige väiksematele on olemas liivakast ja väike basseini. Pisut vanematele on

ehitatud mängukõõk väikese pliidiga ja valamuga.

Lasteaedajendusest trennatakse n.n. jutustundides, kus lapsed ise jutustavad midagi oma kaaslastele. Lugemise õppimine, käsitöö tundid ja muu koolile ettevalmistav tegevus toimub gruppides vastavalt lastevanusele.

Eesti lasteaed sooritat jooksvat ettevalmistust ka teisteks üritusteks. Sõgelis tahetakse jälle korraldada muusikalist pärasõunat, kus mudilased ise oleksid kaastegelased. Teine traditsiooniline üritus on jõulupidu ja selleks on Lensi Rõmmer lubanud lavastada lastenäidendi.

Kevadeti on toimunud maske- raade, pühitsetud emadepäeva ning tegevusaasta viimasel pooltel on korraldatud lõupidu. Lasteaia üritustest ja igapäevastest tööst võtavad vanemad inikulat osa. Ideelise ühingu töö on suurel määral kavandatud koostöö vanematega.

Viis aastat tagasi esitasid Muusa Erikson ja Ada Otema ettepaneku Stockholm Eesti Algkooli sõprade seitsile alustada tööd eesti lastekoduga. Ettepanek võeti vastu vaimustusega, kuna lastekodu on tegelikult taimelavaks algkoolile.

Moodustati lasteaia toimik, mille ülesandeks oli uurida võimalusi lasteaia asutamiseks. Loodi kontakt lasteaia praeguse juhataja Erna Klemmeriga ja peagi oli käes aeg leida sobivad ruumid. REE juures sai lasteaed oma esimese varjupaiga.

Seoses uue Eesti Maja ostmisega avaldas lasteaed soovi saada sinna alalisi lokaale. Ra-

skusi aga esines ehituslubade saamisega. Alles 1972 sügisel oli võimalik korraldada uusi ruume. Neli kavandisid arhitektid Kuldar Parik ja Hando Kask, kelle lapsed olid juba lasteaia.

Ehitustööde projekteerimine lasus nii arhitektide kui ka Stockholm Eesti Lasteaia õlgadel. Kevadel 1973 olid moodsad ja hästi läbimõeldud sisustusega ruumid valmis ja lasteaed koos mudilastega kolis teatud elevusega sisse.

Ehituskulud olid 150 000 krooni. Sotsiaalamet andis 75 000 krooni suuruse toetuse ja Andreas Tominga pändusfondist laekus donatori soovil 60 000 krooni. Eesti ettevõtjad Rootsis ja veel mitmed organisatsioonid teotasid tegevust majandusliku või muu abiga.

Lasteaeda majandab valitud juhatus. Nagu mainitud, esineb lastevanematega hea koostöö. Otsustatakse ühiselt kuidas lasteaia tööd organiseerida ja kuidas soovitud eesmärgid saavutada.

Totonto lasteaial näiteks vahetatakse õppekavasid, lauluvara ja igasugust õppematerjali. Samalaadne koostöö toimub ka Göteborgi mänguringiga.

Stockholmi Eesti Lasteaia tulevikuplaanid on sisukad. Tahetakse süvendada koostööd algkooliga õppekavade suhtes ning õhutada näiteks lugemise, joonistamise ja tähestiku õpetamist.

Erna Klemmer: Tuleks üldiselt laiendada koostööd koolidele kasvatajatega ja õpetajatega. Oleks huvitat korraldada "kooliõppimise õpetajate päevi" ning kutsuda sinna ka rootsi õp-

Jakir ja Krasin kohtus Moskvas

Moskvas alustati kohtuprotsessi 50-aastase ajaloolase Pjotr Jakiri ja 44-aastase majandusteadlase Viktor Krasini vastu. Mõlemad kaebalused on olnud arreteeritud mõõdunud suvest saadik. Protsessi esimesel päeval kinnitasid nii Jakir kui Krasin, et nad "on täielikult süüdi kõikides süüdistuspunktides".

Neli süüdistatakse N. Vene karistusseaduse 70-nda paragrahvi alusel. Sääli kõneldakse "agitatsioonist või propagandast, mis näeb ette sovjeti-võimu õnnestumist või nõrgestamist".

Näitena nimetatakse taolise kirjanduse levitamist, mis muudab nõukogude ühiskonda. Karistusena võidakse määrata vabaduse kaotust alates 6 kuni 7 aastani, millele võib lisanduda 2-5 aastane asumisele saatmine.

Jakiri ja Krasini süüdistatakse eelkõige selles, et nad olid koostöös "nõukogude-vastase emigrantliku organisatsiooniga NTS, mille eesmärgiks on kukutada praegust Sovjeti ühiskonnasüsteemi", teatab Tass.

Sovjeti uudistebüroo andmeid saabusid NTS agendid Moskvasse tavalliste turistidena, kuujuures nad varustasid kaebaluseid Sovjeti-vastase kirjandusega, kaasaarvatud lendlehed. Neli levitati Moskvas ja ka teistes vene linnades.

Tass nimetab üht Rootsist tulnud Smog-antenti, kes nimetas end inimõiguste eest võitlevate gruppide esindajaks, kuujuures ta ühtlasi shmugeldas N. Liitu sisse keelustatud kirjandust.

Nii Jakir kui Krasin võtsid vabamalt paljunevate emigrantide ja nende organisatsioonide käest vastu suuri rahalisi summasid ja peale selle pakke, mis sisaldasid kaalimõõdu kinkesemeid, margib Tass.

Kohtusüüdistuses märgitakse ka seda, et mõlemad kaebalused varustasid välisriikide informatooreid raha eest, s.t. nad levitasid "igasuguseid väljamõeldisi olude kohta N. Liidus".

Leinateated

Torontos suri 15. augustil August Leis, sünd. 8. sept. 1902 Taebas, Läänemaal.

Berliinis suri 7. juulil Eugen Eduard Aunap, sünd. 5. juulil 1895 Tallinnas.

Berliinis suri 15. juulil Marie Lacks, n-na Teutsch, sünd. 23. veebruaril 1885.

Schwäbisch Hallis Lääne-Saksamaal suri 15. juulil dipl. ins. Hans Jakob, sünd. 15. juulil 1905 Peterburis.

Helsingis suri 8. juulil Marie (Mary) Riiesenkampff, sünd. 13. nov. 1884 Tallinnas.

Bockenemis Lääne-Saksamaal suri 21. aprillil Karin Wichmann, n-na Schmette, sünd. 22. märtsil 1904 Tartus.

pejõude, eesmärgiga saada kogemusi nende töövormidest. Eesti lasteaia töökavad ja võimalik eriti moodsad ja otstarbekohased ruumid on senini tekitanud suurt uudishimu rootsi lasteaedade juures. Oleks kindlasti väga huvitat kohtuda ja vahetada mõtteid ja kogemusi.

Et Stockholm Eesti Lasteaed töesti on taimelavaks meie tulevasele eesti noorusele, seda märkab kohe iga külastaja. Lasteaed eesti keel soojendab südant, kuid paneb ühtlasi Rootsis üles kasvanud noore pisut häbenema. Mul isiklikult oli tunne, et lapsed kõnlesid emakeelt lüüasemalt kui mina ise. Võibolla peaksin minagi mõnda aega osa võtma Stockholm Eesti Lasteaia igapäevastest tegevusest.

TARMO SEPP

Jakir ja Krasin tegutsesid mitu aastat Moskva "opositsionäride" ridades ja kirjutasid artikleid illegaalsele ajalehele "Jooksvate sündmuste kroonika". Pärast Jakiri ja Krasini vahistamist on ajaleht lakanud ilmunast.

44-aastane Krasin töötas omal ajal ühes majanduslikus instituudis Moskvas, kuid vallandati. Ta kirjutas alla mitmetele protestikirjadele, milles juhtiti tähelepanu N. Liidus "tärvavale uus-stalinsmille". 1969 saadeti ta kaheks aastaks asumisele Siberisse.

Moskva pörandaalused ringkonnad märgivad, et mõlemad kaebalused olid juba arreteerimisel halvasti füüsilises ja psüühilises seisundis. Vanglas teostatud ülekuulamistel varisesid nad tõenäoliselt peagi kokku ja tunnistasid end kõikides süüdistuspunktides süüdi. (JA).

Kohaliku elu

GÖTEBORG

Naiskoori tegevus algab

Göteborgi Eesti Naiskoor alustab oma sügishooaja tegevust lauluharjutusega teisipäeval, 4. sept. kl. 19 Eesti Majas, Drottningatan 27. Palutakse kõiki endiseid lauljaid kohale ilmuda, kaasa tuues ka uusi lauljaid, kes soovivad naiskoori tegevusest osa võtta.

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Naiskoor

Naiskoori harjutused algavad neljapäeval, 6. septembril kell 18 Eesti Majas, Wallingatan 34, I.

STOCKHOLM

Korvpallitreening

"Kalevi" korvpallurite treening algas Kärrtorps-hallis ja toimub edaspidi igal kolmapäeval sealsamas kella 20-22-ni. Kõik korvpallihuvilised teretulnud.

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulekud

Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimub esmaspäeval, 10. sept. kl. 12 Eesti Majas, Walling. 34. Dr. Ants Hillelo räägib tervishoiuõnnumustest. Osavõtta soovijatel on registreerimine vajalik hiljemalt neljapäeval, 6. sept. tel. 38 68 60, 81 53 73 või 26 58 22.

Eesti koorid Riia laulupeol

Riias toimunud lütlaste laulupeolude 100-aasta juubeli tähistamiseks suurlaulupeol esinesid küllaliskoorid ka okup. Eestist.

Kohal oli Tallinna naiskoor Lembit Verlini juhatusel, K. Türrup nimeline meeskoor, naiskoor Lembit Verlini juhatusel, K. Türrup nimeline meeskoor, naiskoor "Ilu" ja Võru naiskoor "Kannel".

Pääsesid läände

Okupeeritud kodumaa propaganda orgaanite järele viibisid Rootsis ka juures Veeli Erikson, Daisy Keeraja, Olev Pärja, emma ja õde juures Ants Pajuni, venna juures Lene Rajamäe, Helve Jaanmäe, Linda Tekko, Elise Relja, Linda Pajusalu ja Milvi Margit Orgla, isa juures Aino Mölder, poja juures Adele Reinson, sugulase juures Lembit Liikane ja Eero Vilhard Koponen, õe matuse viibis Juliana Zaitseva. Ameerikas külastas poega Salme Mariste ja õde Hildegard Laar.

Sõda Indo-Hiinas kestab edasi, kuigi ameeriklased on lahkunud Vietnamist ja lõpetasid Kambodža valitsuse toetamise kommunistide pommitamiste lõpetamisega.

USA-ajakiri: Kommunismil nüüd tee vaba Indohiinas

WASHINGTON (VES) – Kolmapäeval, 15. augusti keskpäeval (teisipäeval kell 12 öösel New Yorgi aja järele) heltsid Ameerika sõjalennukid viimased pommid Indo-Hiinas. Viimast korda pommitati Kambodžas kommunistide positsioone pealinnast lõunas ning siis lendasid pommitlennukid tagasi oma lähteasutadesse. Kuigi Nixon tahtis Indo-Hiina päästmiseks kommunismi ohust pommitamist jätkata, otsustas USA Kongress pommitamised lõpetada põhimõttel, et Indo-Hiina rahvas peab oma küsimused ise omavahel lahendama. Pommitamise lõpetamine on muidugi suureks võiduks kommunistidele.

Ameerika õhujõudude kaitsesektsiooni keelustamisega USA Kongressi poolt on USA sõjalisel vahelasegamisele Indo-Hiinas tulnud praktiliselt lõpp. Ameerika sekkumise alguseks Indo-Hiinas loetakse 1961. aastat, kuigi juba mõni aeg varem oli USA-le sõjaline missioon selles tüüpi piirkonnas.

Ameeriklased saatsid oma üksused Lõuna-vietnami president Kennedy ajal, et abistada sealset rahvast nende vastupanu kommunistlikule agressioonile. Selle aja kestel on ameeriklased kaotanud 46.000 surmuna (üle tuhande mehe on kadunud) ning kulutanud sõjapildamiseks 140 miljardit dollarit.

Nüüd näib, et kõik need inimohvrid ja kogu see majanduslik hii-gelepanus oli asjata, kuna Indo-Hiina kõikide oletuste järele langeb peatselt ikkagi kommunistide saagiks.

Kambodžas, kus nüüd sõjategevus ameeriklaste poolt ametlikult lõpetati, võitab president Lon Nol loodustut võitlust. Kommunistid N. Vene ja Puna-Hiina toetusel ning nende relvadega on vallutanud juba 85 protsenti Kambodža pindalast.

Valitsusvägede käes on veel pealinn ja paar vähemat linnat. Ameerika sõjavägi oli 14. augustil Kambodžas täpselt 75 meest. Põhja-Vietnami sõjavägi "kambodžalaste abistamiseks" aga 43.000 meest. Washington on lubanud aga Lon Noli valitsust toetada nii kaudu, kui ta üldse eksisteerib.

Käesoleval majandusaastal on USA elarv Kambodža toetamiseks ette nähtud 200 miljonit sõjalist abi ja 88 milj. majanduslikku abi. On arvamisi, et eelarve täitmist tahetakse lõpetada juba enne, kui "kommunistid vallutavad Kambodža pealinnat lennuvälja".

Kambodža põhjamaaber Laos on samuti olnud kommunistlike sissesakade talitermaaks kaua aastaid. Kommunistide kontrolli all on praegu 60-80 protsenti Laosest. Sõjalisi vaatlejaid on USA-Laoses 170 meest, Põhja-Vietnami väga aga 60.000 meest. Maal valitseb praegu piiratud sõjaline tegevus.

Läbiarvamine on käimas demokraatliku ja kommunistliku valitsuse vahel koalitsioonivalitsuse moodustamiseks, mis praktiliselt tähendaks Laose ülevõtmist kommunistide poolt.

Amokijooksus Nixon'i administratsiooni järele võeti nüüd Irundamisobjektiks ka asepres-

ident Spiro T. Agnew, keda seni peeti "kõige puhtama vestiga meheks" Valges Majas.

Praeguse valitsuse "hävitajad" olid ilmselt olnud väga ping-salt töö, kuni nad arvasid leidnud olevat õige pommi Agnewi kuku-tamiseks, keda muide peetakse kõige kindlamaks republikanide kandidaadiks järgmistel presi-dendivalimistel.

Agnew suhtes teatasid ajalehed 6. augustil, et ta olevat segatud

alkähmaksuõigustest Mary-landi kubernerina ja valimisum-made kuritarvitamisega. Kaks päeva hiljem Agnew kutsus kokku pressikonverentsi ja elitas ka-tegoriliselt igasugust kuritarvi-tust.

Ta ütles, et asti on üles keeruta-tud teatavate isikute poolt, kes on sattunud raskustesse ja kes Nüüd pakuvad ületunnistusi ameerika tavakohtadel tingimustel – immu-niteidi saamiseks.

Pressi-tsitaate

LIIGA SUURED JÄRELANDIMISED

Toronto Vaba Eestlane meenu-tab, et kurikulus Berliini müür sel kuul sai 12 aastat vanaks. Ter-rorisümbol püsib, kuigi Lääne-Saksamaa on "uut poliitikat" ko-haldanud nii Moskva kui idasak-sa satelliitrihhi vastu, viimast peaaegu täielikult tunnustades. Leht kirjutab:

"Berliini müür ja terror on jää-nud püsima ning Ida-Saksamaa elanikel ei ole mingisuguseid või-malusi oma riigi piiridest välja pääsemiseks, mis on muudetud vanglaks. On loomulik, et sellega seoses on Lääne-Saksamaal kost-ma hakanud tugevdada hääl, kas Brandt ei teinud Ida-Saksamaale liiga suuri järelandmisi nende väikeste ja piiratud ulatusega konfessioonide eest, mida lubas kommunistide valitsus. Eriti häi-rib opositsiooniparteisid Ida-Sak-samaaga sõlmitud lepingu see osa, mis lubab määrataks ajaks edasi Saksamaa ühendami-se. Bonni valitsus pani aastaid vastu Ulbrichti ja tema kaaslaste nõudmisele, et Ida-Saksamaad tuleb tunnustada iseseisva riigi-na. Uus kokkulepe on toonud olu-korda suure muudatuse, kuna sel-lega on läbi lõigatud kõik niidid ja võimalused Saksamaa ühenda-miseks lähemas tulevikus.

Eriti suur opositsioon Brandti kokkulepete vastu on tekkinud Baieris, kus nõutakse kohtu kor-ras Brandti kokkuleppe kehte-

tuks tunnustamist, kuna see ei ole kooskõlas põhiseadusega ja võ-tab saksarahvalt enesemäärami-se õiguse. See nõudmine on aga määratud nurjumisele, kuna see tooks kaasa kaose ja pööraks pea-peale Bonni kogu senise välispoliitika.

Antud olukorras on loomulik, et suur osa saksarahvast süüdistab Brandti Saksamaa huvide maha-müümises läätseleeme eest. Brandt andis Ida-Saksamaale iseseisva riigi staatuse ja kinkis Oder-Neisse liini tunnustamisega põlised suured Saksamaa alad kommunistlikkudele riikidele. Vastutasu nende suurte annetuste eest olud väike ning Brandti flasko sümbolina on püsima jää-nud ka inimkonna üks suuremaid häbieplekke – Berliini müür."

Kohalik elu

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Naiskoor

Naiskoori harjutused algavad neljapäeval, 6. septembril kell 18 Eesti Majas, Wallingatan 34, I.

STOCKHOLM

Eesti pühapäevakool

Pühapäeval, 2. septembril kl. 10.00 hommikul alustab uuesti sü-gisest tegevust Eesti Pühapäeva-kool, Brävallagatan 11, St. Eriks-plani T- peatuse lähedal. Ütleme teretulemist kõigile endistele ja ka uutele lastele. Lähemad and-meid annab Allan Laur päeviti te-lefonil 7770200/ 193 ja õhtuti 0760/ 845 22.

STOCKHOLM

Korvpallitreening

"Kalevi" korvpallurite tree-ning algas Kärrtorps-hallenis ja toimub edaspidi igal kolmapäe-val sealsamas kell 20–22-ni. Kõik korvpallihuvilised teretul-nud!

Pärnu-Riia laevaliin

Tänavu suvel avati regulaarne suvine laevaliiklus Pärnu ja Riia vahel. Ühendust peab aru laev "Meteoor" selleks, et lühilase suaksid oma puhkeajaga veeta ajaloolises Pärnus ja selle suure-pärasel päälhül, märgitakse Tai-linna ajalehtedes.

BALDER JAANI veste:

Tänuväärt võimalus

Ühel päeval läksin Elmar Valksood vaatama, et kuidas ta elab ka. Vana tuttav, vahe-peal aga ei ole teda nii kaua näinud, et ei tea kas tunnen enam äraagi.

Peaaegu et ei tundnud. Pi-din just kellanupule vajutama, kui kuulsin toast vägevast nae-ru. Selle järgi otsustades pidi Elmar toredas tujus olema, aga seal kostis ka ta sõnu ja need rääkisid teist keelt. Ta saatis kedagi rumalasse koh-ta, noh, teate küll kuhu. Heast peast sinna kedagi ei saadeta, ikka vihahoos.

Lõin kahtlema, et teadnud mida teha, kas keerata ots ümber ja minna minema või siiski helistada. Kui seal niisugune asi käimas on, sobib mul siis neid segada? Teistest kül-jest jälle: tükk maad maha sõidetud, loll tunne, kui lah-kun, ilma et teda näeksin. He-listasin.

Kui ta ukse avas, siis ma loomulikult õigisin teda silme-ga, tahtsin näha kas ta nagu õhetab vihast. Ei õhetanud. Pahameelest ei olnud seal jäl-gegi. Heameelest oli küll. Sil-mad särasid, Elmar oli rõom-sas tujus.

Austin tuppja ja vaatasin uudishimulikult ringi, et kus need on, keda ta oli käskinud rumalasse kohtamina. Rõh-kem kui üks pidi neid olema,

sest ta oli ütelnud "minge". Sinna saates tavaliselt viisa-kusereegileid kinni ei peeta, ei teietata, vaid üteldakse kas mine, käi või keru. . .

Toas aga ei olnud kedagi. Imelikasi.

Hakkasin siis Elmariga juttu ajama. Olime varem sa-mas asutuses töötanud, tema teenis seal edasi, aga mina olin juba kolmandat aastat tei-se koha peal. Kõigis kuitas mu endised kaasteenijad ela-vad, kas proua Videviku tervis on nüüd parem, tal olid mao-haavad. Kas Anderson on ikka veel poissmees, ta ähvardas naist võtta hakata, kui mina veel seal töötasin.

Elmar ütles, et kõik elavad vanaviisi, mis uudist seal ikka saab olla. Ma ütlesin, nojah, teadagi.

Siis äkki lõi Elmari nagu il-melikult sõrama ja ta pörutas jälle need sõnad, et minge sin-na kohta, teate isegi kuhu. Mina ei saanud millestki aru. Kuulasin küll suure hoolega, aga kapist ei kostnud kippu ega kõppu. Ma mõtlesin, ehk on teised end sinna või kuhugi mujale ära peitnud.

Pärast seda me rääkisime jälle harilikku juttu. Ma küsi-sin, millal ta puhkuse võtab ja kuhu ta siis kavatseb pöru-tada. Ta vastas, et kindlasti ei tea veel, aga kord tahaks Ka-riibides ära käia. Mõned tuta-

vad on käinud, kiidavad. Ma vastasin, et nojah, käi ära.

Natuke aega läks mööda, siis ma nägin, et ta nagu läks jälle sõrama ja ma teadsin, mida see tähendab. Andis üsna kõva käsu kätte, et minge. . . Pean ütleva, et ma ei ole ühtegi teist inimest näi-nud, kes sellise naudinguga oleks kedagi rumalasse kohta saanud ja ise vaimustatult naernud.

Väga ilmelik. Rääkisime siis jälle tü-hjast-tühjast, et kevadine aeg, aga ilmad on hirmus hal-lid. Puud õitsevad küll, valged ja roosad, aga taevast on jär-jest pime ja muudkui sajab. Vilu ka. Jõulu ajal oli soojem.

Elmar ütles vahepeal oma rasked sõnad ja siis kulges juttu jälle normaalselt edasi. Kui ma koju läksin, siis ta tuli mind natuke maad saatma. Ütles tänaval:

"Ma võlgnen sulle ühe sele-tuse. Muidu võid mõelda, et olen hulluks läinud. Asi seisab selles, et mu korteris on mikro-foon."

"Nüüd ma hakkann tõesti mõtlema, et oled hulluks läi-nud. Suurusehull. Pead ennast nii tähtsaks tegelaseks, et. . ."

"On, on", pomises Elmar.

"Kes siin sinu juures siis käib, kellest nad nii väga hui-tatud on?"

"Keegi ei käi."

"Kui keegi ei käi, mis mõte sellel salajasel kuuldeaparaa-dil siis on?"

"Nad on minust huvitatud," vastas Elmar.

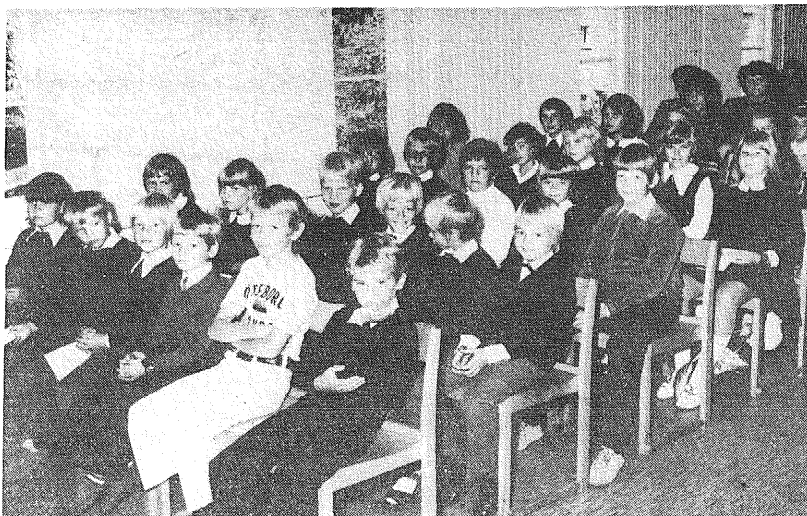
Ma tahtsin teda natuke nõo-kida, ütlesin:

"On sul siis niisugune kom-me, et pomised endamisi üksi oles? Või räägid unes? Ütle-dakse, et inimene räägib unes kõik oma südamesaladused välja. Mõni naine on sel teel oma mehe salajase armastuse jälle saanud. Kui mees sosis-tab unes Benita, aga naise nimi on Virve, siis on ju selge, et va häbematu jõmika süda-mes elab üks teine naine."

Elmar jäi selle juurde, et kuskil ta toas on peidetud mikrofoon.

Ma küsisin, kas teadmine, et pealt kuulatakse, häirib teda. Kas teeb rahutuks ja rikub tu-ju. Oh ei, hüüdis Elmar. Va-stupidi. Ta on selle üle rõo-mus, isegi õnnelik. Mõtlegu ma, mida see talle tähendab. Muidu ju niisugust kuldset või-malust ei ole, et saad neid nen-de eneste kuulides rumalasse kohta saata. Nüüd aga on te-mal otseühendus olemas. Võib neile kõrvu sisse ütelda, et. . ."

Elmar näis tõesti õnnelik. Kangele ta mind ei saanud. Ruttas tagasi koju, oli vist jäl-le kange tahtmine oma kuld-set võimalust kasutada.

Göteborgi eesti kooli õpilased aktusel (EPL-foto Kopler)

Eesti keel õppeaine Pariisi ülikoolis

PARIIS (EPL) – Pariisi ülikoolis on alates käesolevast aastast võimalik õppida eesti keelt, kirjandust ja kultuuri täiesti ametlikul alusel, nii et need ained moodustavad ühe osa ülikoolidiplomist. Ning erilise uuendusena saavad näiteks Põhja-Ameerika Ühendriikides, Kanadas või Rootsis kolledžhi või ülikooli lõpetanud sooritada Pariisi Ülikoolis magistritöö eesti keele, kirjanduse ja eesti kultuuri alal, kusjuures kultuuri mõistesse on kaasa haaratud ka ajalugu, sotsioloogia, majandusgeograafia jne., mis kuuluvad kõik prantsuskeelse mõiste "tsivilisatsioon" alla.

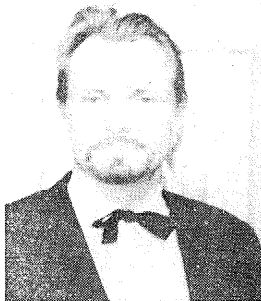
Magistri kraadi saavutamiseks tehtava õppetöö peamiseks osaks on dissertatsioon ja selle kirjutamiseks vajalik teaduslik uurimistöö. Lisaks dissertatsioonile tuleb võtta vaid paar kursust. Olevalt dissertatsiooni valmimise kiirusest kuulub magistri tegemiseks üks kuni poolteist aastat. Magistritöö juhendajaks on soome-ugri õpingute kateedrijuhataja prof. Jean-Luc Moreau. Korraldajate prantsuse keele oskus on soovitatav, aga mitte hõlmimata vajalik.

Kursuste kuulamisel, kui need piirduvad soome-ugri kateedris toimuvate loengutega, piisab algses elemendiarvest prantsuse keelest, kuna mõned loengud pidajad on soomlased või eestlased, kes saavad kuulajaid vajaduse korral prantsuse keele osas abistada. Ning aja jooksul nii kuulatavate loengute kui Pariisi ümbruses mõjul suureneb prantsuse keele oskus. Kui aga soovitakse võtta mõnda loengut väljapoole soome-ugri kateedrit. Siis on muidugi vajalik prantsuse keelest arusaamine juba alguses.

Magistri dissertatsioon peab tavaliselt olema kirjutatud prantsuse keeles. Erijuhtumitel on aga võimalik Prantsuse haridusministeeriumi loal kirjutada dissertatsiooni ka mõnes teises keeles, näiteks inglise keeles ja isegi eesti keeles. Eesti keele osas ei ole seda varem kunagi toimunud, kuid teoreetiliselt on võimalik seda pretseidenti luua.

Et õppida eesti keelt ja kultuuri Pariisi ülikoolis, ei ole muidugi vajalik teha magistritööd. Seda saab õppida ka harilikul ülikoolitasemel. Näiteks Pariisi ülikooli lõpetamiseks vajaminevast 30 punktist, mille kätesaamisel lõpetaja omandab licence e-lettres kraadi (ja mis vastab umbes Bachelori, kraadile Ameerika mandril või phil.kand. kraadile Rootsis) saab 5 punkti koguda eesti keele, kirjanduse ja ajaloo ning kultuuri kursusi kuulates.

Pariisi ülikooli juures töötav Soome-Ugri Õpingute Keskus annab ka erilist keeltdiplomi, mille kogumiseks piisab 20 punktist. Mahigem silnjuhast, et soome-ugri õpingute keskuse juhatajaks

VAHUR LINNUSTE

on prof. Jean Perrot ja selles on kokku 11 õppejõudu, nende seas soome ajaloolane prof. Jukka Nevakivi ja mitmed ungarlased. Eesti keele, kirjanduse ja kultuuri lektoriks, ametnimetusena chargé de conférences, on sotsioloog ja kirjanduskriitik Vahur Linnuste, kes elab juba pikemat aega Pariisis.

V. Linnuste ülesandeks on viis kursust: Eesti keel I, II ja III (seega algajatele, edasijõudnutele ja kõrgemal tasemel), eesti kirjandus ning viiendana eesti tsivilisatsioon. Viimastel aastatel on kõigi nende kursuste peale kokku olnud aastas umbes 10 üliõpilast, kelledest 7-8 on jäänud terve kursuse kestel põlisma ja viivad selle lõpule. Need on kõik olnud prantslased.

Umbes paarikümnel prantslasele on kujunenud eesti keele ja kultuuri vastu tõsisem huvi ja mitmed neist on eesti keele ära õppinud sellel tasemel, et võivad teha tõelised prantsuse keelde eesti kirjandusest. Edaspidi kavatakse eesti keele õpetamisel senisest rõhkem rõhku panna ka eestikeelsele konversatsioonile.

Õppemaks Pariisi ülikoolis on väga odav, või õigemini beides seda ei olegi. On ainult sissekirjutamine maks, umbes 100 Rootsi krooni aastas. See kehtib ka välismaalaste osas ning hõlmab ka prillistatibi ja sotsiaalkindlustuse neile, kes on alla 26 a. vanad.

Mõned sõnad ka Pariisi ülikooli struktuurist. Pärast mõne aasta eesti läbiviitud ülikoolireformi moodustati Pariisis üks suur ülikoolisüsteem, mis koosneb 13 erikoolist. Sellese Pariisi ülikoolisüsteemi kuulub nüüd ka maailmakuulus Sorbonne ülikool, mis nüüd on Pariisi ülikool nr. 4. Soome-Ugri õpingute Keskus, prantsuskeelse nimega Centre d'Etudes Finno-Ougriennes on üks osakond Riiklikul Idamaade Keelte ja Tsivilisatsioonide Instituudis ja kuulub koos selle instituudiga Pariisi ülikool nr. 3, prantsuse keeles "Université de Paris III, Sorbonne-Nouvelle". Kui keegi on end siia kirjutanud mõnda Pariisi ülikoolisüsteemi kuuluvasse ülikooli või instituuti, siis on talle loengute kuulamiseks ja kursuste võtmiseks avatud terve 13-st ülikoolist kuuluv süsteem.

Nelle eestlastele, kes on ehk õppimisvõimalustest Pariisis huvitatud, lisagem et õppeaasta algab sügisel, 5. novembril, ning lõpeb järgmisel kevadel, 10. juuni paiku. Kuna semestrite süsteemi seal ei ole, siis ametlikult sissekirjutatud või matrikuleeritud üliõpilaseks saab ainult õppeaasta alguses. Kõll on aga võimalik alustada õpinguid või hakata kuulama kursusi, või tegema oma magistritööd ka õppeaasta kestel, kuid siis vabakuulajana. Seejuures on võimalik registreeritud vabakuulajatel oma õpinguid ja töötulemusi formaliseerida järgmisel õppeaastal, nii et ka vabakuulajana võetud loengud ei lähe kaduma.

Sissekirjutamised eelolevaks õppeaastaks peavad olema tehtud 15. septembriks, hiljem saab end registreerida vaid vabakuulajaks. Registreerimisformid on ja üldise informatsiooni saamiseks pöörduda järgmisele aadressile: Institut National des Langues et Civilisations Orientales, 1 rue de Lille, Paris 7. Sellele instituudile allub Soome-Ugri õpingute keskus, nimiga Centre d'Etudes Finno-Ougriennes, mille aadressiks on: rue de Santeuil 18. Pariisi külastavatel eesti üliõpilased ja teadlased on seal alati retulnud. J.T.

Ingliskeelne ajaloovõltsing okup. Eestist

Seda väikest punaste kaantega ramatukest on vist paljud vaba maailma eestlased juba näinud. Vene poliitpoliitsei ajaloh "Kodu-maa" saadab teda tasuta-lajali – nii eestlastele oma ajaloo "ümber-õppimiseks", kui ka välismaistele asutustele ja tegelastele. "Teo-sekene", mis muide on äärmiselt halvasti kokku köidetud või õigemi haagitatud, kannab pealkirja "Estonia Between the Two World Wars". Autoriteks on juba varem tuntud dialektilised ajaloo-võltsjad P. Vihalemm, M. Pesti, H. Arumäe ja A. Koop.

Eelmärgitud ajaloolased on teinud nõukogudeliku eesti ajaloo väikese redaktsiooni. Kui varem kirjutati, et juunis 1940 "eesti rahvas" olevat kehtestanud nõukogude korra, siis nüüd öeldakse, et 1940.a. olevat "nõukogude Eesti restaureeritud".

Hookuspookus seisneb selles, et 1918.a. olevat eestlased rajanud nõukogude vabariigi J. Anveltiga eesotsas ja see esindanud terveit kaht-kolmandikku Eestit. Teine hookuspookus: "Lenin ise olevat Anveltit soovitanud "nõukogude Eesti" välja kuulutada ja Venemaast lahku löüa. "Sellega eesti rahvas hakkas ise omale looma nõukogude vabariiki," kinnitatakse teoses.

Anvelt "valitsuse" ehk n.n. kommuuni asutasid Narvas punase ninamehed eesti rahvalt nõu küsimata. Rahvas tegelikult kartis seda kommuuni, kuna ta hakkas valitsema äärmise terroriga. Masshauad Narva Kreenholmi väljal, Rakveres, Elistveres, Tartus, Valgas ja mujal tähistasid selle "valitsuse" teed.

Uus võltsing on ka selles, et Lenin soovitanud nõukogude Eesti valitsusel Venemaast lahku löüa. Seni avaldatud Lenini kirjadest ilmneb, et ta oli äge-dalt igasuguse separatismi vastu. Lenin saatis 1918.a. novembris punaväed Eestit ründama just põhjusel, et Eesti tahtis saada iseseisvaks.

Edasi heietatakse vana juttu, et Eesti iseseisvus olevat välja kuulutatud 1918.a. veebruaris Saksa vägede kaitse all ja et kindral E. Pödder andnud Eesti väed Saksa juhatusse alla. K. Päts olevat eesti rahva reetur nr. 1, kuna ta tahtnud, et sakslased vallutaksid Tallinna!

Rumal sissekukkumine on punastel ajaloolastel kapten Vilde-nauga. Pidades teda nime järgi sakslaseks kirjutatakse teoses, et baltisakslane Vildenau olnud Eesti valitsuse esindajaks Seckendorfi juures.

Vildenau on tuntud eesti sõjamees Vabadussõjast ja pesueht eestlane. Vabariigi lõpu-aastail oli ta Narvas "Põhja Kodu" peatoimetajaks, olles vahepeal oma nime eestistanud Viralu'ks. Temast on kirjutatud ka Vabadussõja ajaloo. Viimast teost aga ilmselt ei anta näppu isegi nõukogude "ajaloouurijale" ja seetõttu on nad nüüd teinud pilnikku vea.

Tartu rahu osas kirjutatakse niisuguses vaimus, nagu oleks Eesti valitsus olnud verejenu-lne agressor, kes ahnitsenud enalale nõukogude maad. "Nõukogude valitsuse esindajad lükkasid ära kindlat tagasi Eesti nõudmised N. Vene territooriumi järele," öeldakse teoses. Teatavasti hoopis Vene oli see, kes tahtis saada Ida-Virumaad Jõhvi ja pealekauba eestlastest asustatud Piirisaart Pelp-sil.

N. Vene pakkunud eestlastele soodsaid kaubaleppeid ja kui

Eesti oleks need vastu võtnud, siis oleks kõik Eesti vabrikud tööd saanud. Asi oli teatavasti jällegi sootu vastupidine: N. Vene ei pidanud leppeid.

Lõppeks, öeldakse, oli N. Vene valitsus suuremeelselt andnud Eestile 15. milj. kuldrubla, et Eesti majandust üles ehitada. Ei öelda poole sõnaga-gi, et see 15 miljoni oli tegelikult sõjakahjutasu eestlastele.

Eesti riigimehed olnud kõik välismaised agendid, kes kuulusid Saksa, kes Briti salaluuresse. Aastaid tagasi ilmunud suures Oigekeelsuse sõnaraamatus kirjutati märksõna "Landes-veer" all: Saksa väekoondis Nõukogude vastases võitluses (!). Seekord minnakse ladesveerist siiski ettevaatlikult mööda, ilmselt arvestades sellega, et inglased-ameeriklased on täpsemad andmeid selle väekoondise suhtes.

Hiljemast ajast kirjutatakse seda viimaseagset uut nõukogude versiooni, et Eesti olnud saksa orientatsiooniga ja viimase valitsusdets katusnud koostööd arendada Saksa natsidega. Muidugi kraamitakse välja kindral Halderi küllaskäik ja tehakse sellest mõistaandmisi vastu niidipunnime N. Vene vastu. Ajalookirjutajad ilmselt arvavad, et samal ajal toimunud Saksa-Vene salaläbirääkimised – muide ka Balti riikide vastu – on välismaa lugejatel ehk juba meelest läinud.

Teoses on veel terve rida võlt-simisi, hendest mitmedki niivõrd jämedad, et kriitiliseltalt küsimusse suhtuv välismaalane peaks pettust kergelt märkama. Muide üks tüüpiline nõukogudelik sissekukkumine on lk. 123 Hardinguaegse USA välisministri C.E. Hughes'i pildiga. Omaagee välisministri pildi asemel on raamatust pandud praegu elava miljoniär-vedidiku Howard Hughes'i pilt!

Kuid nõukogude "ajaloolas-telt" ei saagi niisugust küsi-mustes täpsust nõuda, kuna nende käite usaldavad isandad Moskvast ju välismaist litera-tuuri nii armelt vähe (VES).

Ajartats

Kreml tõstis hotelli hindu

MOSKVA (EPL) – N. Liit otustas tõsta kui 200 protsenti N. Liidu piires asuvate välismaa ettevõtete esinduste ütre. Samal ajal tõsteti hotellituri ka hotellides nendelt välismaalastelt, kes saabuavad individuaalvisade-ga ja mitte turistik-gruppidega.

Lääne ettevõtete bürood asuvad peamiselt hotellides Moskvast ja Leningradist. Mitmed välise-sindused on protesteerinud rüh-tades, et hinnad olid juba praegu kõrgemad kui keskmiselt lääne-maailmas.

Esimest korda eesti koolis

Esimest korda istusid eesti koolipinki 19 last Stockholmi eesti algkoo-

lis. Kuna avaaktuseks pingid värskele tremonditud klassidesse veel ei

olnud kohale pandud, tuli esimene tutvus esimese klassi juhataja

Leida Laanega (paremal) sooritada kooli saalis. Vanemad elasid

esimese koolipäeva kaasa mudilaste seas, kes nüüd alustavad.

Kui skautluse looja oli külas eestlastel

Skautluse rajaja lord Baden-Powell oli sooritanud maailmareise ja külastanud paljuid sarandimaid erimandireil, kuid ometi polnud ta külastusreise ette võtnud oma Euroopa naabermaale Skandinaaviasse ja Balti riikidesse. Viimaks ometi teostus see augustis 1933 uhkel reisilaeval "Calgaric" koos oma perekonnaga, prominentsete skaudide ja gaidijuhitidega ning 900 inglise skaudi ja gaidiga. See suur "Goodwill-missioon" läbis ühepäevaste peatustega Hollandi, Poola, Leedu, Läti, Eesti, Soome, Rootsi ja Norra. Kõikjal oli vastuvõtt soe ja südamelik eesotsas riigipeadega. Baden-Powell krooniti kõrgeimate riiklike aumärkidega.

Mitte ilmaaegu ei öelda, et Baden-Powell tõi alati endaga vihma kaasa. Ühel kaunil pärastlõunal 40 aastat tagasi kogunes 3000 eesti skauti ja gaidi kogu maalt Tallinna sadamasse, endid pikka-aegse kümnerealist spaleeridena üles rivistades. Aga niipea kui esimene paat chiefi ja tema saatjatega "Calgaric" kaldale läheneb hakkas vihma tihedamaks sadu suurenema. Hetkel, mil maailma peaskaut esimese sammuga Eesti mandrile astus, sai ta erakordset karge põhjameise saluudis osaliseks – vihma langes kui rahet. Kes aga hoolis sellest, chieft kui karastatud sõjamees, siis juba 76 aastane, sammus peavanema N. Kannu saatel, mõlemad naerulsi läbi spaleeride ridade. Chieft oli khakivärvil avar mantel õlgadele kinnitatud, avar skaudikaabu peas ja rinnaesisele säras noortele vastu aumärkide ridade värviküllane kogu. Tema järgnes suur saatjaskond "papi" Hünersoni ja peagaidi E. Hünersoni saatel Lady Baden-Powell, pärastine Briti peaskaut Sir Percy Everest, kindral Burt J. Meie vahvad skaudid ja gaidid tervitasid külalisi sellise valmisustega, mida hiljem harva on nähtud. Kaelarätikud, kaabud ja mütsid haarati kätte, vehiti ja hoisati järelejätmatult. Mis edasi juhtus, sellest on Chieft ise märkinud, et ta püüdnud läbi vihma noorte säravatesse silmadesse pilku heita, kuid korraga tunned, et tal jalgu enam polnudki maapinnal, ta hõljunud maa ja taeva vahel tugevate eesti poiste käel ning leidnud ennast lõpuks autos.

Õnneks jäi vihmased järele ja laevalt valgus inglise külaliste hulk lalali üle vana Tallinna, meie skautide ja gaidide saatetui-

na. Peakülalistele andis riigivanem Jaan Tõnisson õhtusöögi, millest ka kindral Laidoner, kui tookordne Noorte Kotkaste peavanem, osa võttis. Baden-Powell anti Eesti Punase Risti kõrgeim orden, mis praegugi asub Baden-Powell hoonel Londonis aukohal. Pitkemas mõttevahetuses J. Tõnissoniga skautluse ülesandeid selgitades ütelnud Baden-Powell muuseumis umbes nii: "Mõnel maal püütakse nüüd moodustada rahvuslikke noorte koondeid nagu skautlus poleks küllaltki rahvuslik. See on eksitus. Skautidel on küll oma rahvusvaheline liit, kuid ka riikidel on oma Rahvasteliit. Skaudid, esinedes rahvusvahelistel kogunemistel, tutvudes teiste maade noortega, sõlmides kestvaid sõprusdemeid, täidavad nad sel teel eeskätt just kõrgeid rahvuslikke ülesandeid. Oma maa iseärasusi selgitades arendatakse sõpruse ja üksteise mõistmise vaimu, millel on määratu tähtsus oma maa rahvuslikele ülesandele."

Päeva peaosas oli suurilõke Tallinna Kadrioru staadionil. Et staadionil murul lõketeleks luba saada, toimetas skautide peastaabi liige, kõrgeim lennuväelane kohale suure valgest metallist lennuki tiiva osa, millelt lõkke sara hästi reflekteerus. Tribüünid olid tulvil noortesõpradest, mahutades ligemale 1000-pealise külastajate hulga. Suured helgihetjad valgustasid murupinda, mis langenud vihmapiisaratelt veelgi vastu säras. Pilt oli oivalne kui läbi tõrvikutest valgustatud skautide spaleeri saatjate maailma peaskaut oma saatjatega vastu südatud suuriäket, ausdes autribüünile, kus skaudid teda tervitasid erilise tervitus-hüüdega. Peagi saabus ka läbi

spaleeride riigivanem ning lõkke kava alustati.

Tuhanded poisid ole istet võtnud poolsõoris ümber lõkke (nende olukord oli siiski parem kui mõõdund aastal 1000 eesti tütarlase – võimlejate olukord suurel valguspool Toronto), mis häiris Chieft. "Papi" Hünerson ütles aga temale, et niisugusel erakordsel päeval ei saa seda mitte keelata, küll kuivavad jälle ära... Selle seletusega jäi Chieft rahule.

Ajanappusest tingituna oli eeskava lühike. Esitati mõned valitud eesti rahvapäringud, tantsu ja gaididelt võimlemist. Olime vastutavad, et külalised õigel ajal laevale jõudsid, milleks tuli kava kärpida. Kahjuks ei saanud inglise gaidid isegi mitte laulda.

Baden-Powell ja riigivanem paluti lõkke juurde, kus Chieft oma lühikeses lõkkevestes valju häälega soojasõnaliselt kõneles sõprusest ja vendlusest, öeldes lõpuks: "Siin lõkke juures loome sõpruse, mis jääb kestma. Head skautlemist, head õnne ja kaitsku Jumal teid kõik!"

Mälestuseks meenema anti Baden-Powellile suur nahtkõites fotoalbum Tallinna siluettiga kaanel, mis sisaldas valitud fotosid Eestist ja skautlusest.

Lõpuks tähendades veel, et hilisemal kohtumisel Lady Baden-Powell ja nende poja Peteriga on nad korduvalt rõhutanud Tallinna külastamist kui eriti meeldejäänut ja ainulaadset eriti tihket Tallinna siluetti merele vaataduna, samuti omapärast lõkkeõhtut Kadrioru staadionil.

H. MICHELSON

Eestis ikka veel sõjaaegseid laipu

Kuigi Teise maailmasõja esimestest lahingutest Eestis on möödunud enam kui 30 aastat, on küni viimaste aegadeid elin-saamaapinnalt leitud langenud sõjameeste kõdunenud laipu. Alles hiljuti satuti Hiiumaale, Tahkuna nimel kahele kõdunenud laibale, mille juures ametiivõtnud kind-laks tegid, et tegemist on 1941.a. suvel Tallinnast tulnud punaar-meelastega.

Kuigi langenud nimeliselt kindlaks ei saadud teha, maeti nad kui kangelasel vastava pidu-likkusega kalmistule. Langenute laibad olid üsna maapinnal ning nende avastamise kohta kirjutas "Rahva Hääli" oma 12. maikuu numbris muuseumis järgmised "patriootilised" read:

"Kui kohale jõudsid Hiiumaa sõjakomissar (täheleb Hiiumaale on enesetele sõjakomissar! Toimetud) Nikolai Rutin ja Tallinna garnisoni meremehed eesotsas ohvitser G. Kuznetsovi-ga ning hakkasid kaevamis tege-ma, võeti tarvitusele kõik ette-vaatusabinõud – labidas võis sattuda plahvatusohtlikule ese-mele. Madrused Jevgeni Sorokin ja Vladimir Ozlviski tegetesid väga ettevaatlikult. Hukkunu peost langes värskele rohule spint – üks hukkunud madrus-est hoidis ikka veel käes helte-valmis granaati. Ilmus nähtavale gorfereitunud gaasimaski toru, kolm ilma igasuguste märkide ja nimetähedeta nuga, padrunid. Palju 1939.a. märgiga padru-neld..."

Laibad leiti Tahkuna majakast kahe kilomeetri laugusel ja neid peetakse viimasteks, kes 1941.a. ei saanud Hiiumaalt lahkuda saare-luugist tuginud sakslaste eest, kuu-luvusega 316. rannakaitsepa-tarisse.

Cheng sai karistada

Rootsis käis hiljuti ulatuslik kampania formooslasel Tshu Tsai Chengi heaks, kuna ta rootsi kõrgeima kohtu otsusega kuulus väljaandmisele USA-le etteka-vatsetud mõrva organiseerimise pärast rahvusliku Hiina preside-ni Tshiang Kai-Sheki poja Tshiang Tshing-Kuo vastu viima-se USA-s viibimisel, mis aga ebaõnnestus.

Cheng saadeti siiski välja kuid tal õnnestus mõnda aega vahe-peal peatuda Inglismaal ja ka seal opiniooni oma kasuks äratada. Ta väitis, et teda ootab USA-s elektriitool.

Nüüd on USA kohus mõrvakat-se eest Chengi ja tema kälime-hest abilisist Peter Huangi kumba-gi karistanud viieaastase vangis-tusega.

Nende kavatsedud ohver pääses teatavasti kerge kuulihaavaga, mis ammugi on paranenud.

**Du kan poströsta
23 augusti – 16 september.**

**Men glöm inte
röstkort och legitimation!**

RIKSSKATTEVERKET

– den centrala valmyndigheten –

USA idaranniku eesti koolide õpetajate õppeseminarist osavõtjad Lakewoods. Istuvad vasakult: pastor Valdeko Kangro, Erik Parlo, Väike Lugas, seminari juhataja Gaston O. Radvee, Leida Juks, Eduard Kärner. Teine rida: Lillian Esop, Leena Aare, Leili Ora, Eillean Parve-Valdsaar, Helgi Pihel, Lea Kiik, Virve Jakobson, ester Ulm, Alfred Jöks. Kolmas rida vasakult: Aime Andra, Väike Kiin, Helmi Reilik, Helbe Meyer-Mikkelsaar, Tiia ja Linda Linask.

Kirjad, mis Brezhnev kaasa sai Saksamaalt

Brezhnev olla võtnud peale õnnestunud visiiti Saksamaalt kaasa kaks kirja nagu seda teatab "Königsteiner Rufe" oma juuli numbris (nr. 7). Esimene nendest oli kahe suurima kristliku organisatsiooni ühine avaldus ja selle anti edasi Bonnias asuval N. Liidu saadikule kolm päeva enne Brezhnevi saabumist ning tehti avalikkusele teatavaks alles päev peale punase diktaatori lahkumist Saksamaalt.

Avalduses öeldi kokkuvõttes: Saksas rahvas jälgib pingega Brezhnevi külastäiku, mille tulemuseks võib olla rahuliku koostöö rahvaste vahel, mida kõik kraitlevad toetavad. Saksas rahvas on sellisest rahust väga huvitatud ja son selle eest isegi nõus ohverdada kanda, et kustutada süngid mälestusi oma uuestast minevikust.

Saksamaal ollakse aga mures usuvabaduse pärast, kuna sinna olla saabunud teated, et vaatanat N. Liidu põhiseadusele jäilitatakse seal nii üksikuid isikuid kui ka inimeste grappe usu pärast. Kirja kirjutajad loodavad, et Brezhnev annaks selliste nende probleemide kohta. Näitena mainitakse baptisti koguduste ja leedu katoliiklaste olukorda N. Liidus.

Vastuse paluti saada Liiduvarbariigi saatkonna kaudu või mõnel teisel teel toonitades, et siiral informatsioonil oled suur tähtsus kahe rahva vastastikkusel mõistmisel.

Kirjale olid alla kirjutatud luterlik piiskop D. Dietzelberger kui Liiduvarbariigi luterliku kirikunõukogu esimees ja kardinal Döpfner kui saksas piiskopkonna esimees.

"Königsteiner Rufe" kirjutab aga edasi, et samaaegselt eeloleva avaliku kirja saatmisega tuli toimetusele veel teine kiri Brezhneville, mille saatjaks oli omaaegne Vorkuta sunnitooline ja kus seisid, et ühenduses Brezhnevi külastäikuga Saksamaale tervilab ta külastajate endiste poliitiliste vangide, kütitudute ning sõjavangide nimel, kes esimest poliitilist poliitilist streiki läbi viisid N. Liidus, milline toimus juuli/augustis 1963.a. Vorkuta eralduslaagris.

Allakirjutaja saksas päritoluga Johann Urwich, sünd. Rumeenias, kuid praegu Liiduvarbariigi kodanik, omaaegne Vorkuta streigi vilenda komisjoni liige, keda süüdi mõisteti massilise vastuhakkamisele õhutamise pärast karistusseadustiku §8 lõigete 11. ja 14. alusel kohtustingul Vorkutas 18. sept. 1963.a. teatab,

et ta tunneb end veel praegu vastutavana nende inimelude pärast, keda sunnitoolaagris streigi pärast maha lasti NKVD üksuste poolt.

Need isikud jalgisid ainult nõuda kõige elementaarsemat inimõiguste rakendamist. Vangid ei suutnud enam taluda seda brutalsust, türanniseerimist ja järjest suurenevast surevust endi hulgast. Peale Stalini surma lootsid vangid asjata inimlikumat kohtlemist, kuid elamistingimused muutusid üha raskemateks.

Laagris arvati, et Vene valitsus polnud teadlik ebainimlike tingimustest ja seepärast otsustasid sunnitoölised alustada streiki, et sellega juhtida nii kommunistliku juhtkonna kui ka kogu maailma tähelepanu vangide olukorrale.

Streik algas teise söebasseini laagri 7. barakis, mis aegajalt levis üle kõigi Vorkuta polaarrajooni laagrite. Sunnitoölised läksid küll töökohtadele, kuid keeldusid töötamast hoidudes vägivallast. Kord ja distsipliin olid laimatud. Võlimumehed näitasid aga oma

tõelist nägu juba enne kui valitsuse uurimiskomisjon kohale jõudis. 23. juulil 1963.a. lasti laagris 12-14-16 maha kaks vang, kes tahtsid lõhest laagritsoonist teise minna.

26. juulil saabus valitsuse ja partei uurimiskomisjon. Ülemnõukogu esimees K.E. Voroshilov oli selle eesistujaks nimetatud armeekindrali Maslinskovi, kes oli ka siseministri asetäitja ja keskkomitee liikme kandidaat, edasi kuulus koosseisu R.A. Rudenko (venelaste prokurör Nürnbergis) ja ca 20 NKVD ohvitseri.

Nelle anti edasi kaks memorandumit, mille vastuvõtmist komisjoni liikmed alikirjaga kinnitasid. Esimene sisaldas poliitiliste sunnitoölise, kütitudute ja sõjavangide nõudmist, teises olid loetletud kümme nõudmist, mis laagris valitsevast bestaalsest ja türanlikust olukorrast. Memorandumid koostasid 16 juristi, kes olid kodus rahvusvahelise õiguse alal ning nende hulgas oli isegi väga kõrgeid punaarmerie ohvitserre. Samasulussil memorandumid esitati komisjonile ka teistes laagrites.

Läbiraakimiste tulemusena peaprokurör Rudenkoga otsustati streiki lõpetada 31. juulil. Vahepeal oli aga kogu laager ümber piiratud kahe eridivisiooni poolt. Enamus vangidest arvasid, et soldatid pidid juulil kaitsema inimeste peale et lase ning nimetasid streigilõpetamise otsust "kapitulatsiooniks".

Eelnevalt 24 tundi hiljem selgus, et neil, kes NKVD lubadust polnud usaldanud, oli õigus. Kõige pealt vahistati streigi juhtkonna liikmed ja 1. augusti hommikul kell 9.30 avasid NKVD üksused Rudenko otsestelt juhtimisel tule laagris olevale kaitsetulele inimestele. Vangid, kes seisid eestmestest ridades, kiskusid lahti oma sõrgid ning seisis paljastatud rinnadega tulistajate ees. Rudenko ei lasknud aga tulistamist enne raudga kui oli aset leidnud ettekujutamatu suur veresaun: isad, abielupaadid, vennad ja alapsed lagensid, läbisegi ukarilased, saksilased, venelased,

Brezhnev sai kaks ebameeldivat kirja

Riin Rivanool ILUS PÄEV

Nii pea kui päike kardinat vahelt magamistuppa paistma hakkas, võis kohe aru saada, et tuleb väga ilus päev. Päike säras kui kuldne ketas, linnud laulsid tagaals lausa ööbiku moodi ja lilled lõhnasid kui paradisiaals. Kas pole lundeline!

Nojah, vähemalt nii ma arvasin, kuigi ma paradisiaalsas käinud ei ole ja ööbikulu ka ei mäleta, aga nii öelda meeleolu loomiseks panin sellise poeetika sükski kirja.

Vaevalt olin end välja ringutada jõudnud ja enne veel kui sain haigutama hakatagi, oli Aadam kohal, hommikusöök kandikul ja serveeris kohvi koos soojade salakestega voodisse. Ise sõnas:

"Tere hommikust, kalleim, näid täna nii ilus ja päikese-paisteline!"

Margus, keda muidu hommi-kuti ainult suure reputamise- ga üles saab, soovis all samuti head hommikut ja oli ajaveeteks oma toa korda seadnud. Lihtsalt uskumatu! Voodi üles tehtud, laud koristatud, ei ühtki riidehilpu toolikorjundel ega pörandal. Kõik viimseni tip-top.

"Mõtle sin, et kuna oma toa sain korda, siis võtan alla elutoa ka tolmumeejaga üle", teatas ta ja asus kärmesti tööle.

Keskhommikuks tuli Margariita külla. Et tal olnud uut kleiti seljas ega alustanud ta juttugi sellega, milliseid ta just osta kavatses, vaid sõnas otseselt:

"Sul pesu leos, oot, ma teen ära, sul raamat pooli, eks sa loe seniks ja keeda pajatäis kohvi!"

"Aga kuidas siis... Marguse püksid, need kuradinakke- sed, kõik värvi- ja tõrvaplekk- täis..."

"See mulle just meeldib! Tahan kohe katsetada, kuidas neist jahu saaks".

Kui siis pesu päikese käes kuivanud ja paigale pandud oli, arvasin, et tuleks mure ja lillepeenrad ära kasta. Vaevalt sain mõelda, kui tuli tugev äikesehoog. Veerand tundi valas sõda vihma, nii et ma auras ja lillekesed ja mure panid päris pähinaga kasvama. Umbrohi aga näris. Teate, mitmesugused kiritused, millised astronauudid taevalaotuses segamini on ajanud, tegid oma töö.

Meie Margariitaga nautisime seniks kohvi ja kooke. Me kumbki ei olnud mure oma kaalu pärast ja võisime

magusat ja tükstapuha mis süia nii palju kui süda lustib. Ajasime juttu maailma asjadest, kultuurist ja tsivilisatsioonist, kirjandusest ja muusikast ja teisi sõbrannasid taga ei rääkinud sõnagagi.

Kui Margariit trepil koju saates lehvitasin, tuli naabri koer, see mu igavene vihamees, aga ei ta karanud mulle püksisäärde kinni, tõstnud jalga mu lillepeenrale ega kükitanud murule, liputas ainult sõbralikult saba ja läks hoopis teise naabrimeha murulapile.

Lõunasöögiks valmistasin keerulise prae ja - ennäe imet! - liha ei läinud kõrbe- ma, kartulid ei keenud pudruks, munavalged läksid kõvasti vahule ja piim ei keenud pliidil üle. Aadam ja Margus tulid kohe esimese kutsumise peale lõunalauda ja kuigi Margus ei söö peedisalatit ja Aadam ei taha spinatit, söid naurisemata ja aina kiitsid ühest suust kui korraldud:

"Ah, milline suurepärase lõuna!"

Pärast sööki teatas Margus: "Ära tüütavad need pikad juuksed juba ja teile nad ei meeldi ka. Lähem õige juukse- lõikaja juurde ja lasen lühike- seks lõigata. Ei, raha pole va- ja, mul siin veel ometoitenut järele küllalt! Äh jah, ja õhtul tulen õigel ajal koju ja heidan varakult voodisse, et ei oleks kellelgi muretsemist. Gram- mofonile sai ka uus näel, nii et saab ka valkeist mängida ega röögi nagu pöörane".

Lõime siis Aadamaga vär- sked ajalehed lahti. Aina head sõnumid ei ole pussitamisi, pommitamisi ega politseinuke mahalaksmisi. Palgad tõuse- vad ja hinnad langevad, elus- tandardid läheb aina üles poole ja ilmi püsib ilus.

Meie oma ajaleht aga tea- tab, et kõik seltsid ja seltskon- nategelased on omavahel kok- ku ja ära leppinud ja igavene rahu valitseb maa peal. Lapsed on kindlat selgeks õppi- nug eesti keele, noortejuh- dest ei ole puudust, ja vanad annavad noortele ruumi, ka krikud on rahvast täis, eestla- si sünnib mitukorda rohkem ja surmajuhumeid pole üldsegi.

Maailma ajalugu on pikk ja keeruline. Seal on olnud va- pustavaid sündmusi ja suuri üllatusi. Sellist ilusat ja haru- kordset päeva aga, millest ma nüüd kirjutan, ei ole maail- ma ajaloos veel olnud ega ei tulegi. Lihtsalt mõtle sin selle välja.

rumeenlased, leedulased, ungari- lased, juudid, eestlased, poola- kad, turkmeenid j.t.

Peale tulistamist lavastati protsess teise laagri barakk nr. 2- he ees ning selle baraki juhtkond tehti kõige eest vastutavaks.

Kui kirjajakirjutaja oli hiljem Liiduvarbariiki saabunud, siis olla temalt tihti küstüd palju ol ohv- relid ühes või teises laagris ja kui ta oleks julenud öieti nendele kü- simustele vastata, siis oleks teda võetud vatutusele kommunisti- vastase propaganda tegemise pä- rast Läänas.

Urwich lõpetab oma üleskutses sõnadega: Vennad kõikidest rah- vustest, nii Idas kui ka Läänas, ühinege 1. augustil "solidarsuse päeval", et aidata vabaduse idee võidule ka raudeeride taga.

Silnkahal võiks veel märkida, et J. Urwich pääses punasest pa- radiisist peale seda kui Adenauer

1955.a. septembris oli külastanud Moskvat ning nõudnud kõigi sak- sas sõjavangide vabastamist N. Liidust.

Urwich oli peale II Maailmasõ- ja lõppu lõhmetat aega sõjavang- iks läänellilastest koha. Hiljem töötas ta alul inglaste, hiljem prantslaste juures. Oma uudshi- miks reisits ta 1947.a. Ida-Berli- ni, kus teda vahistati kui spiooni ning saadeti Vorkutasse.

Peale pääsemist Läänale on ta pidevalt andmeid kogunud oma isiklike mälestuste kinnitamiseks elamistingimuste kohta Vorku- tas. Nende andmete hulgas olla palju materjali, mis puudutavat eestlasi, seepärast võib Urwachi aruanne, kui see kord päevaval- gust näeb, meile palu uusi pak- kuda eriti tuua aga palju selgi- tust kaasmalastesaatuse kohta, keda saadeti sunnitoölle Jämnere piirkonda.

J.ADLA

Viimasel ajal on kaubanduse alal töötajad N. Lütts pressinud oma tootmiskaalat kaugel üle 100 protsendi! (EPL/Sirkel).

Prof. Hubatsch: Vana-Liivi rahvustepiir on ületatav

Koguteos "Saksa idasustust keskajal ja uuel ajal" ("Deutsche Ostiedlung im Mittelalter und Neuzeit") moodustab kaheksa köite sarjast "Studien zum Deutschum im Osten" (Köln/Wien 1971). Kogusummas esinevad 12 autorit, kelledest sihikohal on aktuaalne eestlasile hästtuntud saksa ajaloolane prof. Walter Hubatsch, ühe viljandi ja Tallinna vallutamise 1941 osa võtnud saksa jalaväerügemendi siide- või informatsioonihvitser. Neilt viituspäivilt on prof. Hubatsch mitmes seoses esinenud objektiveetse ja eestlasile häältalike kirjelduste ja hinnangu-tega.

Käesolevas koguteoses esineb prof. H. ca 20 lehek. käsitlusega teemal: "Saksa asustust Liivimaal keskajal". Muidugi on huvitav ja uusi aspekte pakkuv ka te-male eelnev artikkel R. Wensku-selt Liivi Orduist ja mittesaksa-elanikkonnast (Vana-). Presi-maal, millest muuhulgas selgub, et vana-preislaste saksastumise-le ei oleval avaldatud nii suurt survet ning et see oleval toimu-nud valutamalt kui seni arvatud.

Prof. Hubatsch mainib kõige-pealt, et ta seda teemat käsitleb asendajana balliuse ajaloo pari-male tundjale prof. R. Wittrami-le, kes oleval välja langenud haigestumise tõttu (teatavasti suri prof. W. käesoleva aasta keva-del), kuid ta leiab end selleks ka igati "kutsutud ja seatud" olevat.

Kahjuks ei saa sellega täiesti nõustuda H. veidi ebamääraste väljendite tõttu geograafilises ülevaates, j.m. näiteks väidab H. et eestimaa piir oleval keskajal asunud tunduvalt põhjapool hilisemast Vabariigipiirist, samuti Liivimaa põhjaosa, eestlaste juures oleval olnud "eestistatud kü-lad, kuid ilma külakorralduseta".

Eks olnud ju Vana-eesist küla-ja külakomna-korraldus vastava-te küla- ja vaku-õigustega vägagi hästi reguleeritud.

Samuti eitab Hubatsch igasu-guse linnalise asustuse ja kivihit-tuste olemasolu Vana-Liivimaal enne sakslaste tulekut. Vana-Eesti suured "elamislinnused" tuleksid siiski vahest arvata lin-nalise asustuse hulka, kuigi nen-de osas arheoloogiline väljakae-vamine ja nende õige olemuse seigistamine on veel algstaadiumis.

Lig absoluutselt väidab H.: slaavilased oleval 1030.ndate aas-

late palku terve Eesti vallutanud ja Tartu linna rajanud.

Sellest Fihkva-venelaste ebaõnnestunud ettevõtetel on sel-le lehe veergudel juba olnud lähe-mat arutelmist "sossuile", prob-leemi seoses. Eksijäreldusesse näib H. sattunud olevat väites: Saksa Ordu komtuuride-jaotus po-levalt tundnud foorit. Sest eks ol-nud ju näiteks Järva foogi Paidaes võrdne Viljandi ja Pärnu komtu-uridega, samuti leidub teisigi tao-tilisi näiteid.

Kuld olulisim eesti õigusajaloo uurimise seisukohalt on H. opti-mistlikud järeldused: Vana-Liivimaal, eriti eestis oleval samuti Ida-Preisli erandlikult teiste-le alistatud territooriumele pä-rismaalaste elit pääsenud saksa rüütliseisuses. Piir saksuse ja mittesaksuse vahel ei ole Hu-batschi arvates olnud nii terav kui seda seni arvatud.

Näiteks on nende ridade kirju-taja arvates isegi P. Johansen liigelt toonitud: pärast 1343/44 verepüüli ei oleval eestlasil enam võimalik olnud pääseda sakslastest paremiku hulka jne.

Kahtlematu liidus selleks veel hiljemgi võimalusi veriseist sündmustest puutumatalt jäänud aladel eriti suuremate linnade lä-histel, kus H. arvates "maava-bad" olnud osalt saksa kodanike järglased, osalt aga saksa keelt kõnelevad ning nende hulka arva-tud pärimaalselt. Eestisoost va-batalupegade hävingut 16. saj-andil mainib H. samuti tõepära-selt.

Lõpuks püüab Hubatsch lõpu-teha müüdlite senises uurimises ja ettekannetes, nagu oleksid Va-na-Liivimaa alad saanud "pääs-tetud saksastumise" ja la Ida-Ida-Preisli põhjuse, et saksa talu-pogadelt ei oleval võimalik olnud Ordu hävitava kaotuse tõttu Tan-nerbergi lahingus 1410 suuremal määral siia üle asuda, pealegi oleval saksa talupojad pelganud rahutult mereteed-pidi koos kari-loomadega ja varaga sellist teekon-da ette võtmast (sic!). H. arvates olnud maahenduse-koridor kül-laladest lai masskolonisatsioo-niks, samuti poleval saksa talu-pog pelganud mereteed.

Peapõhuseks saksa talupoega-de ekspansiooni ärajäämises ol-nud aga Vana-Liivimaa erinevad agaraõigussuhted, olu, esiojone-piikaõigusel tavajõusel põhinev ühismaade-süsteem, mille juures väiksemakski aletamiseks ja uusmaa tegemiseks oli vaja nõu-

tada ümbruskonna külade nõuso-lek.

Eesõigustatud olukorras elava-le saksa vabatalupojale olnud taolised tingimused vastuvõtma-tud. Pealegi saavutanud mitte-saksa talupojad oma kodukohta-des põlluharimises ja karjakas-vatamises palju paremaid taga-järgi ning töötanud odavamalt ja kiiremini.

H. ei suuda oma ülevaates mui-dugi tungida üksikasjadesse ning väiksemale erandisse, näiteks toimus 16. sajandi alguses ühe Saare-Lääne piiskopi poolt testa-tava arvu saksa põllutöölise üle-töömõne piiskopimõisadesse Lää-ne-Pärnumaal. Suur osa neist asus hiljem Vene-Liivi sõja läbi tüjaksjäänud ümbruskonna talu-desse. Kuid nagu H. öieti mür-gi: rahvustepiir on ületatav.

Vana-Liivi konföderatsiooni hä-vingu põhjustajaks.

Hätahtlik ja objektiveet käsit-lus, et mitte ütelda mõnus toon-tohiks õhutada uuteks uurimusteks konkreetset teemat, mõlemalt poolt. Lõpuks eitab Hubatsch oma kirjanduslike loetus ka nelja eestlase (Blumfeldt, Kant, Soom ja Arens) uurimuste tiitlile.

Ar.

Õppetöö Lundis

Sügispoolaasta avakoosolekud toimuvad Lundi ülikooli Soome-üli seminari esmaspäeval, 2. sept. Soome õppekeelega rühma-de kogunemine on hommiku-pool-kul kl. 10.15, eesti õppekeele-ga rühmade oma kl. 14.15. Mõlemad koosolekud toimuvad Seminari uutes ruumides, Sparta üliõpilas-keskuses Tumavägen 39 C (pea-sissekäik).

Registreerimisega on tänava ühendatud, kes teie uute määrus-te kohaselt ainult 17. septembrini. Pärast seda tähtpäeva on võima-l registreeruda ainult ülikooli-võimude eriool.

Kevadpoolaasta õpingute ra-mes on Lundi ülikooli Soome-üli seminari eesti haru veel eksame-storiatud järgmised üliõpila-sed: 40 punkti nivool Eva Meri-ke Kangro ning 20 punkti nivool Tiitu Valdes ja Ants Viirsalu.

Eestlane linnapea Austraalia linnas

SYDNEY (MK) - Hiljuti valiti Lõuna-Austraalias asuva Port Lincoln linnapeaks kohalik ham-baart Ilmar Tohver. See on suu-reks tunnustuseks mitte ainult valitule enesele, vaid kogu meie pagulaseestlaste rahvusgrupile Austraalias.

Ilmar Tohver pole sellest tei-nud mingit saladust, et ta on eesti päritoluga. Kohalik ajaleht Port Lincoln Times toob suurte peal-kirjadega teate tema valimisest linnapeaks ja avaldab tema pere-konna pildi lehe esiküljel.

Edasi toob leht ära tema elulo-o kirjelduse ja hinnab kõrgelt kõi-ki neid tulemusi, mida 1949-22 aastase Austraalias saabu-nud eestlane on rasketes ringi-mustes saavutanud.

Port Lincolnil on suur tähtsus Lõuna-Austraalia kalanduses. Seal asub suur kalalevastik ja ka-latöötlemise tööstus. Igat aastal, peetakse seal n.n. "tuunarama" pidustusi, mis on laialdaselt tun-tud ja mis tõmbavad kokku suuri rahvahulki üle kogu Lõuna-Aus-traalia.

Port Lincoln on ka hästi tuntud suvituslinnana. Kuigi teda luhu-tab Adelaidest meri kahe väinaga ja tee sinna maad mööda on um-bes 4600 miili, on sealsed suvitus-korterid ja karavanipargid juba kuusid ette tellitud, peamiselt Adelaide rahva poolt.

Ilmar Tohver sündis Eestis 1927. Ta lahkus sealt koos suure-osa eesti rahvaga 1944 kui ringe-lased okupeerisid teistkordselt

meie maa-alad. Järgmised 5 aastat veetis ta DP-na Saksamaal, kus ta omandas keskkirjanduse ja oli hiljem tõlgiks Ameerika oku-patsioonivägede juures.

1949 asus ta elama Austraalias-se, kus ta pidi töötama 2 aastat töökohustuse all - algul labida ja kirkaga, hiljem autojuhina ja siis maamööjana, saades peagi oma maamöödu töögrupi juhiks.

Ta astus Adelaide ülikooli 1961 et õppida hambaarstiks. Öösiti töötas ta kohalikus Kelvinator tööstuses, et päeval jälgida loen-guid ülikoolis. Aga kui ta 1963 oma eksamitulemuste põhjal sai "Commonwealth Mature Age Scholarship", lahkus ta Kelvinator juurest, et pühendada end täielikult stuudiumile. Suveva-heagadel tegi ta aga rasket tööd nisukottide kokkutassimisega ta-ludes. Viimase õppevõtteaja saatis ta mööda, töötades Trans-Austraalia ekspressil Port Pirie ja Kolgoorile vahel restoranva-gunis.

Peale Adelaide ülikooli lõpeta-mist 1965 töötas Ilmar Tohver mõned aastad koolide hambaar-stina ning avas oma hambaarsti-praktika Port Lincolnis 1968. Ta abiellus 1969 Blanche Sextoniga. Neil on kolm tütart: Michelle 12 a., Karin 8 1/2 a. ja Helen 7 a. va-na.

Enne linnapeaks valimist oli Il-mar Tohver juba viis aastat lin-nanõunikus, nii et tema linna-peaks valimine osutus tema tege-vuses loomulikuks jätkuks!

Lendas esimest korda

LÜBECK (EPL) - Üks 23-aas-tane idasaksa mehaanik põgenes Lääne-Saksamaale väikeses spor-dilennukiga ja maandus Lübecki lennuväljal koos abikaasa ja 2-aastase pojaga. Ta juhtis oma elus esimest korda lennukit.

Lennumehaanikuna oli ta näi-nud, kuidas juhtimine toimub. Ta otsustas põgeneda põldusid ka-hjurite vastu pritsiva lennukiga, mis asus samal lennuväljal Gade-buschis, kus ta töötas. Ta õne-stus start ja madalalt lennates ei avastanud teda piirivalve rada-rid.

Raskused tekkisid Lübecki ko-hal, kuna maandumisnõuviit mehaanik ei tundnud. Lübecki-Blankenese lennuväljal märgati, et sisselendav lennuk kahtlaselt sõidab vinka-võnka, mispärast saadeti üks lennuõpetaja üles kontrollima, mis on piloodit vi-gas. See andis zhestidega mõista, et ta ei oska maanduda.

Lennuõpetaja andis nüüd oma-korda zhestidega instruktsioone, mida maandumisel tuleb teha. Ja maandumine õnnestus, kuigi ma-hatulek oli nii "kõva", et üks maandumisratas murdus.

Atlantis?

MADRID (EPL) - Ühendriiki-de teadlased on pikemat aega teostanud merealuseid väljakae-vamisi kadunud kontinendi At-lantis leidmiseks. Paar nädalat tagasi teatas väljakaevamiste juht dr. Rhoda Freeman, et nad on leidnud Atlantise Hispaania rannavetes Cadizi lähedal.

Nüüd aga on kogu teadlaste-tim oma väljakaevamised suu-nanud Hispaaniast Iirimaa-le, kuna nad on veendunud, et Atlan-tis oli maaalalt suur kontinent ning ulatus välja Iirimaa lääne-rannikule.

Kirikute Päev Skansenis

Esmakordselt toimub ökumee-niline kirikupäev Skansenis ja ni-melt pühapäeval, 2. sept. Sija-maani on kirikud pidanud taolisi päevi Skansenis lahus, nüüd aga on kõik koos.

Kava on tihed ja kestab hommi-kust õhtuni. Eriti võiks esile tõsta soomekeelset, ingliskeelset ja sisserannad kirikute jumala-teenistusi Seglora kirikus. Viima-ne lagab protestantide kl. 16.30 oiidilniti. Juttustab peapiiskop. Veem, teenivad veel metropoliti Polyefktos, paater Aupj jne.

Eeltoodud asjaoludel jääb ju-malateenistus Jakob kirikus ära. Rohke osavõtt Skansenis on kõl-giti soovitatav, et eestlaste osatüh-tus peegelduks ka koguduse pöo-lel.

Huumor

Raadio Jerevanil küsitakse, kes on momendil rumalaim mees N. Venes.

Vastus: "Breezhnev. Ta oli juba otsaga USA-s, aga ei märganud paluda asuili."

Tüdruk: "Harri, ma olen nõus sinuga abielluma, aga ma tahak-sin sinu tähelepanu juhtida selle-le, et ma olen vegetaarlane."

Harri: "Sellest pole viga. Sina võid pühapäeviti minna oma kir-i-ku ja mina lähen omasse. Mina olen, näed, jällegi luterlane."

"Doktor, ma palun teid, öige mulle, mis olid mu vaese mehe viimased sõnad."

Ta ütles: "Andke mu kallile naisele edasi minu viimased sõ-nad: "Marta maksa arstile arve ära ilma viivitusega, ta oli nii tä-helepanelik ja hoolitsev."

Erakordne sündmus:

Ernst Jõesaare ainus elutöö ülevaatenäitus

Puhtakujulised skulptuuri personaalnimetused on haruldased. Sel lihtsal põhjusel, et sellised näitus on kulukamad juba materjali poolest – olgu see pronksivalu, graniit või puu, kõigis neis klassikalistes skulptuurimaterjalides tuleb juba materjalikulu ja tööd arvestada neljakuubse arvudega 4000-st kroonist tähtsusele, olenevalt formaadist. Sellepärast on tavaline, et kujurid oma elus korraldavad ainult 2-3 isiklikku näitust, võttes muus osas üksikute töödega üldnäitust. Sellepärast on otse erakordseks sündmuseks, kui Eesti Kultuurikoondis korraldab Ernst Jõesaare valiknäituse Eesti Majas Stockholmis kujuri loomingut ajavahemikus 1932-1973.

Skulptor Ernst Jõesaarel tuleb loominguga ülevaatenäitus.

— See "eneserahuldamine" jäi siis küll rohkem vabale ajale, õhtutundidele ja nädalalõppudele?

— Täpselt nii. Mul on korteris oma modelleerimistuba, kus mul nüüd pensioneeritult rohkem on aega viibida. Olen harrastanud ka maalimisest. Paneksin oma maalegi välja, kuid Eesti Maja näituseruum seda ei võimalda. Pean ju nagunii esitama osa oma loomingust fotopiltides.

— Skulptreerimine nõuab ka füüsilist pingutust?

— Kahtlemata. Võite ette kujutada, et kujur peab töötama pärast füüsilist pingutust nõudnud päevatööd veel õhtuti, siis kui teisel lahevad puhkama. ... Aga ma ei ole alla annud!

— Kas ei oleks lihtsam olnud end maailmisesel pühendada? Olete kunagi mõelnud maailkultuuri pühendumisele?

— Ei. Joonistamine ja maalimine on olnud vaid meeldivaks vahelduseks. Olen ettevalmistustelt ju ka diplomeeritud joonistamisõpetaja. Aga ma soovisin kogu aeg vormida, skulptreerida – algselt peale.

— Nüüd on teil aega pühendada loomingule. ...

— Aega on, kuid kohe kerkib probleem kuhu valminud loomingut panna. See on veel üks skulptori probleem. Mu korter on täis loomingut, sinna ei ole võimalust rohkem paigutada, kuigi olen töötanud vähemates formaatides. See on sama ruumiprobleem, mis kerkib näitusele.

— Esitate kavalehe järele loomingut ajavahemikus 1932-1973. See on pikk ajavahemik ja kahtlemata on selle jooksul loodud palju töid?

— Nagu ütlesin, on osa loomingut esitatud fotodes. Neid on 83. Tööd on originaalsid välja pandud viimastest kümnest aastast. Suurimad on meetrilised reljeefid ja ümarplastilised kompositsioonid. Nii. Panen välja ka kolm portreed nendest paljudest, mida elu jooksul olen modelleerinud: Elmar Pettai, Arvo Mägi ja Erich Kaljoti pead. Ah jah – portree alal on ka minu enda autoportree – ainus näitus teos õlimali näol. Sümboliseerib mu väimset kohalolekut. ...

— Mis materjalides on esitatud teosed valmistatud?

— Minu olukorras ainsas majanduslikult kättesaadavas materjalis – kipsis. Täpsemalt patineeritud kipsis, et saavutada pronkslikku muljet.

— Kas teie tööst on mõnda valatud ka pronksi?

— Mõningaid küll, neid on ka teistes materjalides. Kivi maksab praegu sama palju kui pronks. Tehakse ka kunstikivist, mida ma ei pea õigeks materjaliks.

— Näituse ajaskaala viib tagasi iseseisvuse aega?

— Jah, sel ajajärgul oli mul suuremalt teelismistõid, näit. "Põllumajandus" Pariisi maailmanäitusele ja Kehra Vabadussõjajumaluse aastast 1937, kapteen Irve monument, mis pidi püstitatama Lätisse Stakelini lähedale ja valmis a. 1939 jne. Mul jäi rida töid kodus pooleli – Miina Härma, Raymond Kulli, Jaan Tõnissoni j.t. portreed. Need jäid sinna. ...

— Olete kujundanud ka hauamomente?

— Jah. Muide oma isa perekonna kalmistule Puhjas ja kunstnik Adamson Ericu hauale Tallinnas

Metsakalmistul. Saatsin siit projekti ja kipsreljeefi. Olen ka siin Rootsis kujundanud hauakive, kuid see on sootuks teine asi. Siin on kalmistuvälistuste poolt nii palju ettekirjutusi ja takistusi, et tunned end nagu kala liival, kinni keeldudes.

— Mis on teie viimased töid?

— Hiljuti valmis mu abikaasa portree.

— Rootsis on lanseeritud palju uusi ideid skulptuuri alal. ...

— On häid ja halbu skulptuure – kvaliteedi vahed on suured. Minu poolest võib inimestki kujutada kasvõi kolme jalaga, aga tähtis on k i d a seda tehakse.

Skulptuur ilma selle kunstilaadi põhjaliku tundmiseta ei pääse mõjule. See on muidugi juba puhas kurioosum, kui näit. "skulptuurina" välja pannakse elus inimest, nagu sedagi on juhtunud.

Sõnab Ernst Jõesaare, kelle isikupära loomingus on alati otse käegakatsutav. Ja otsekoheus ning truudus oma tööspidamis-tele.

Vestles: JUHAN KOKLA

Austria leht: "Baltikumil ei ole lootust"

WIEN (EPL) — Salzburgi ajaleht "Salzburger Volksblatt" avaldas 14/15. juuli lehes Hans Rullmanni pikema arutluse Balti rahvaste tulevikupeetusest ja jõuab negatiivsele tulemusele nagu pealkirgi ütleb: "Den baltischen Völkern bleibt kaum Hoffnung" (Balti rahvastele jääb vaevalt lootust).

Autor leiab kõigepealt, et üks probleem, mis Bresnev'i hiljutisel USA-külalustel läbirääkimiste ja kokkulepete korras olevat tahaplaanile jäänud, olevat Balti riikide Eesti, Läti ja Leedu saatust. USA-s olevat see probleem eriti aktuaalne, kuna nende kolme endise iseseisva riigi, mis juba 33 aastat oleval vaid Nõukogude-Liidu osad, diplomaadid soovivat endist viisi suurriikide diplomaatidega võrdsema eriautodomes ringi. Kennedy-Kennedy-Kultuurientsusis Washingtonis lehvivat nende (olematute riikide) lipud jne.

Jätkuvalt antakse linnulennule ning üldjoontes õige ülevaade Balti riikide saamisloost ning nende saatusest II Maailmasõja keerises. Vastavat anneksiooni olevat USA seni keeldunud tunnustamast, kuid USA-Nõukogude lähemine tähe all olevat näiteks Kennedy 1963. aastal (ilmne vigi või jäme eksitus, kuna president John F. Kennedy langes mõrva ohvriks juba 22. nov. 1963!) keelanud esimese balti

rahvaste maailmakonverentsi pidamist Lääne-Berlinis. Skandaalne olnud ka ühe leedu põgeniku hiljutine väljaandmine Nõukogudele.

Veelgi libedemale pinnale satub kirjutise autor Rullmann aktuaalsete maailmapoliitiliste sündmuste alusel püüdes Balti riikide saatust ja tuleviku lootusteks maalida. Nimelt arvab R., et vastastuna juutidele väljarännu lubamise eest ootavat kommunistid USA vastutulekut diplomaatlike sidemete katkestamises olematute Balti riikidega!

Seda ei tahtvat USA aga korraga ette võtta, salomonliku kompromissina pakutavat nõud lahendust ei vaid need balti diplomaadid, kel selleks 33 aastat tagasi likvideeritud valitsusilist volitused, leiaavad selliseina tunnustamist. Sellega olevat diplomaatlikud sidemed määratud peatsele "loomuliku surmale".

Pealegi olevat Balti riikide rahvesservid USA riigipangas lõpuks korral ning näiteks vallastanud Läti saatkonnale juba suuri raskusi palkade maksmine koigile oma viieteistkümneme palgaliselle. Kommentaarid jäägu edaspidiseks.

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

Ristsõna 25:

Eesti kirjanik ja tema töid

Paremale: 1-A Vana-Kreeka päikesesumal 1-G karastav jook 2-A lilled 2-E riigil linade kupardamiseks 3-A populaarne kuhu tulevisiooniseeriat "High Chaparral" 3-E riik Taga-Indias 4-A mitte kunagi 4-F vaata 4-H inglis tina 5-B pagaritööde 5-E järsk valu 6-A rööngassar 6-F kehale 7-B Eesti kirjanik, hiljutine juubilar, nimi ja perekonnanimi 8-A kaksikvokaal 8-C on meil kõikidel vähe 8-G filmitähe West'i eesnimi 9-A ilmus varemalt EPL juures perioodilisel 9-C virga 9-H pikkusmõõt (lüh.) 10-A peatuskoht kõrbes 10-E seleen 10-G toidu 11-A lõhn 11-F kord 12-A raadium 12-C iriidium 12-E roheline värv 13-A keraamikast ese 13-D signatuur EPL-is 13-G maja Tallinnas 14-A vanade kodu 14-E prantsuse autode märgitud 14-G see on.

Alla: A-1 7-B nimetatud kirjaniku romaan B-1 7-B all nimetatud autori romaan C-1 Rumeenia rahvahüük D-1 kandeve möte E-1 noor villi F-1 püha teatud maades ja keelegruppides, esineb tihti kohanimetuste ees G-1 nimet. kirjaniku romaan H-1 Eesti Teadeteajalugu I-1 nädalapäev (lüh.) C-4 tagavaraat (om. kääne) F-4 nim. kirjaniku romaan H-4 suve-maja (rootsi k.) I-4 nim. kirjaniku romaan D-5 tuntud skautmaster E-5 ader (rootsi k.) C-7 metall (om. kääne) E-9 on (ingl.k.) H-9 kaabussrik Euroopas D-10 teatud hobuse käiguvits C-11 hillsõitune E-11 populaarseima rootsi jalgpalluri eesnimi B-13 noot.

Labendus 24:

Paremale: 1-A Tütarasar 2-A Alatskivi 3-A Nevada 3-G Ain 4-A Ameti 4-F usin 5-A nilbe 5-F tase 6-A Ani 6-D cement 7-A renat 7-F Aida 8-A IKEA 8-E islam 9-A vutt 9-E Ekt 9-G ETA 10-A eele 10-E AEG 10-H kl. 11-A skalp 11-F roe 12-A assil 12-G mir 13-A Lasnamägi 14-A ami 14-D efendi.

E	V	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										

Alla: A-1 Tananarive B-1 ülemineuksam C-1 tavaline E-1 RS P-1 skautmaster G-1 Alias H-1 avil 1-1 Rinne D-2 ta E-3 diethika D-4 TBC G-5 aed H-6 naat I-6 te-

Põhjalat-Kalevip. sügispäevad toimuvad Metsakodus

Põhjalat-Kalevipoe liponna Sõprade Ringi sügispäevad toimuvad 9-10 septembril Metsakodus. Sügispäevadest palutakse kõiki liikmeid ja lipkonna sõpru osa võtta.

Kavas korrastustööd lipkonnatare juures, seenekorjamine, saunakäimine jne. Sõdukusimusi korraldab iga osavõtja ise. Kehakinnitust ühistoitlustuse korras tasuta, serveerimine kõigile pere-naiste poolt.

Registreerimine hiljemalt kolmp. 5. sept. tel. 11 59 00 kell 9-15 (Peet), õhtul tel. 21 38 96 (Mar-ten) ja tel. 44 19 69 (Merla).

Minu armas abikaasa, meie kallis isa, vanaisa ja vanavanaisa

Rudo Merilo

Sünd. 2.1.1895
Surn. 26.8.1973

Sügavas leinas

ELSA
ELLA ja PEETER
MEERI
THINA ja MART
perekondadega

Matusetalitus toimub teisipäeval, 4. septembril kell 11 Matteuse kabelis Norrköpingis.

Rudo Merilo

Mälestab leinas

NORRKÖPINGI EESTI
PENSIONÄRIDE ÜHING

Armast sõpra

Rudo Merilo't

mälestavad kurbuses

TOIVO ARULA
RUDOLF KALVDER
KRISTJAN MEIKOP

perekondadega

MARY VÕÖ

Armast

Edith Peil'i

n-na Klumberg-Kolmpere

Sünd. 21.10.1921 Tallinnas
Surn. 24.8.1973 Tallinnas

mälestavad kurbuses

TÜTAR PEREKONNAGA
Kodumaal
VIKTOR MARVET
EGON LAUR
perekonnaga

Head sõpra

Mihkel Puna

mälestavad

perekonnad:

K. HALLIK
O. MALK
A. SUURNA
P. ALBO

Head naabrit

Helene Sündma't

mälestavad

LEONTINE
ALIIDE

Elu andis muret, vaeva.
Elu andis õnne ka.
Elu juhtis nõnda laeva,
Et kõik pidi lõppema.

Puhka rahus!

Armast ema, vanaema ja
vanavanaema

Liina Tamm'e

n-na Metsaots

Sünd. 1. 6. 1897 Audrus
Surn. 26. 7. 1973 Raumal,
Soomes

leinavad kurbuses

ANTONINA ja PAUL
SPUHL
MARIA ja LAURI PAKKA-
LA
Rauma
perekondadega

Matusetalitus toimus Soomes. Urni viimsele puhkepaigale asetamine toimub Västerås Hovdestalundi kalmistul laupäeval 1. septembril kell 13.00.

Armast noortesõpra

Maris Jeblakov'i

Sünd. 15.4.1904
Surn. 23.8.1973

mälestab sügavas leinas

KOITJÄRVE
SIHTASUTUS

Matus esmaspäeval, 3. sept. 1973 kl. 11 St. Lukase kapellis Lääne Kalmistul Göteborgis.

Meie perest lahkus

Maris Jeblakov

Mälestab kurbuses

GÖTEBORGI EESTI
PENSIONÄRIDE ÜHING

Kõik, kes meie armsa abikaasa ja isa

Martin Kalvik'u

surma puhul meie kaastunnet avaldasid ja maldasängitamisel tema mälestust rohket pargade ja lilledega austad, palume vastu võtta meie südamlük tänu.

ILSE ja AGO KALVIK

Solshenitsön...

Algus lk. 1

tud kinni pärast seda kui postkontor on neid tembelanud.

Solshenitsön märkis, et tavaline kiri ilmub normaalselt kohale 3-5 päevaga ja et kõige tähtsamad posti talle kunagi üle ei antagi.

1971-72 talvel sain ma mitmeid hoiatusi isegi KGB-ametnikelt (isegi siial on olemas inimesi, kes kannatavad oma saatuse all) milles märgiti, et mind kavatseti surmata autoõnnetuses.

Nobeli laureaat märgib, et ametivõimud raskendavad tema ajaloolist uurimusi, eriti mis puutub Esimese Maailmasõja perioodi. Tambovi linnaarhiivi juhataja näiteks ei luba tal vaadatagi 55 aastat vanu ajalehti.

Ja sõjaajaloos keskarhiivis pandi alles hiljuti toime äärmiselt põhjalik uurimine eesmärgiga kätte saada isikut, kes

Leinateated

Torontos suri 3. augustil Kustu Selberg, sünd. 5. augustil 1890 Saaremaal.

Torontos suri 15. augustil August Leis, sünd. 8. septembril Taebilas, Läänemaal.

Tallinnas suri 24. juulil Magdalene Aasmäe.

Oma armast venda

Jaak Järv'e

mälestavad sügavas leinas

VEND JAAN
abikaasaga

ÕDE MARIE
Eestis

Armast

Salme Mathiesen'i

mälestavad leinas

HELMUT AAMISEPP
perekonnaga

MARTA GERING
perekonnaga

VILLEM KOERN
perekonnaga

LIISA KRAHE

VERNER KUBJA
abikaasaga

LEENART KUBJA
perekonnaga

LUDVIG KUBJA
abikaasaga

HILDA LEMBER
perekonnaga

HEINO PAIM
perekonnaga

ALMA PAULUS

LYDIA TAMM
perekonnaga

ARVID TULL
perekonnaga

1969 lubas Solshenitsönil uurida Esimest Maailmasõda käsitlevat materjali.

Solshenitsön sõnas, et noor kirjanuse-eriteadlane Gabriel Superfin on arreteeritud, kuna ta aitas teda uurimistöödel arhiivides. Teda süüdistatakse pagrahv 72 põhjal, mis käsitleb "äärmiselt hädaohutlikke riigi vastaseid roimasisid", ja teda võidakse mõista maksimaalselt 15 aastaks vanglasse. (JA).

EEL KIRIK

STOCKHOLM: 2/9 jääb jumalat. Jakobis ära. Soovitatakse osa võtta sisserändajate kirikute jumalat. Seglora kirikus Skansens, mis algab protsessiooniga Solli-dentil kl. 16.30 kuna jumalat. algab 16.45. Jutt, peapiskop Veem, teenivad metropoliit Polyektos, paater Aupy jt.

GÖTEBORG: EELK Gbg-Läänerootsi kog. jumalat. Kristiines 9 kl. 14, õp. Laantee, orell PGST römberg, lauluühed. Pärast jumalat. kog. majas Götg. 15 õp. Laantee ettekanne teemal "Mõningaid aspekte Lõuna-Ameerikast". Leeriõpetusest osa võtta soovijaid palutakse registr. käärkambris või kog. esimehele tel. 031/54 22 47.

HALMSTAD: Olaus Petris jumalat. 8/9 kl. 14, õp. Laantee, orell B. Ström, lauluühed.

EESTI AP. OIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 2/9 kl. 11 liturgia armulauaga, ülemp. Nael.

SOOME ORTODOKSIKIRIK

BORAS: Õhtuteen. 1/9 kl. 17 Caroli kog. maja ortodokskaabliis. Teisipäeva- ja õpperingide avakokkutekud. 2/9 kl. 10 liturgia samas, ülemp. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23. jumalat. 2/9 kl. 16, kohalikud vennad.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brävallag. 11, 2/9 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat, Allan Laur, koor, noored. 4/9 kl. 19 palve- ja piiblit.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 2/9 kl. 15 jumalat., V. Lilleste, O. Targama, Kristuse surma mälest. O. Loogna.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8B, jumalat. 9/9 kl. 11, Göteborgi vennad.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 2/9 kl. 11 V. Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna Eesti Kog., Parkg. 1, 1/9 kl. 18.30 piiblit ja palvet., S. Niholm, 2/9 kl. 15 (uus aeg) jumalat. A. Milder, Kristuse surma mälest. Pühapäevakool 16/9 kl. 15. Hisingenis: Isensg. 4 c/o Hell 5/9 kl. 18 palvet. Jonseredis: Kyrkog. 3B c/o Vill-saar 5/9 kl. 18 palvet.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 20 jumalat. 2/9 kl. 13, E. Raud jt. Betania, Bräddg. 54 palvet. 1/9 kl. 18.

Juhan Aavik, helilooja ja muusikaproffessor, kes jaanuaris saab 90-aastaseks, viibis mõnda aega haiglas. Nüüd on ta üle viidud ühte pikaajaraviasutusse Handenis, kuhu asus ka tema bikaasa Alma.

Abiellund

LIISU OJASTE
EERIK-JAAN SERGO

Sundbybergi raekojas 1973-8-24

Unustamatult armas ja väsimatult hea

Salme Mathiesen

Sünd. 19. septembril 1889 Sindis
Surn. 25. augustil 1973 Hõganäs

Vaikses leinas

ABIKAASA

LAPSED ja LAPSELAPSED

